

GRÄNGESBERGS
SKOLLOVSKOLONIFÖRENING
100 ÅR

Liten minnesskrift sammanställd av
KARL-ERIK ANESTEDT

Öddö-visan

Melodi: Arholmavalsen

Hälsning ifrån havet
Hälsning ifrån skogen
Hälsning så förtegen, på barnkolonin

Leka hela dagen
Stoppa mat i magen
Plocka bär i hagen, på barnkolonin

Disk är flickors göra
Ved får pojkar köra
Gunga får vi göra, på barnkolonin

Pumpen är besvärlig
Öddö-mjölk begärlig
Luften den är härlig, på barnkolonin

Ack vilka härliga dagar vi ha
Präktiga bad uti Drängsvik vi ta
Bruna och duktiga bli vi till slut
På barnkolonin.

Förord

Grängesbergs skollovskoloniförening fyller 100 år 2001. Det är med anledning därav som denna lilla skrift blivit framtagen. Syftet är att berätta en del om den verksamhet som förekommit på Öddökolonin.

Samgåendet mellan Grangärde och Ludvika kommun samt det fasta samarbetet mellan skollovskoloniföreningen, gruvbolaget och gamla Grangärde kommun har gjort att många handlingar har förkommit. Därför fattas det säkert många viktiga uppgifter.

Men många människors vilja att berätta, har tillsammans med de uppgifter som funnits i handlingar, gjort att en bra bild av arbetet med att hålla kolonin igång har kunnat göras. Säkert finns det uppgifter i skriften som det råder delade meningar om men det som anges är sådant som berättats av personer som intervjuats.

En del praktiska saker kan kanske vara bra att veta innan skriften läses. Namnen är i de flesta fall de namn som personerna hade när bilden togs eller händelsen inträffade. Sedan dess har många bytt namn men det har inte tagits hänsyn till detta.

På flera ställen finns ord med annorlunda stavning än vad som förekommer i dag. Detta har tagits med för att visa hur brevväxling och andra handlingar såg ut på den tiden. Rena citat ur brev, protokoll och andra handlingar har återgivits i ursprungligt skick.

Det är på sin plats att rikta ett stort tack till alla de privatpersoner som ställt material till förfogande och ett speciellt tack riktas till Sigge Anders som ställt många gamla fotografier ur sin samling till förfogande. En ovärderlig tillgång när en skrift som denna skall framställas.

Omslagsfoto: Stig Johansson och Jan Larsson
Omslagsbilder: Kolonibyggnad och Blötebogen.
Baksidan: Solnedgång över havet
Boken kan beställas från: Grängesbergs skollovskoloniförening
c/o Andersson Rättarevägen 17 772 40 Grängesberg.
Framställd med bidrag från Ludvika kommun
Tryckt på Grängestryck AB 2001

De flesta bilder saknar namn på fotograf eftersom dessa saknas i det material som stått till förfogande. På de ställen där fotograf är känd finns dock namnen utsatta i anslutning till bilden eller i den avslutande texten.

Av utrymmesskäl har inte alla årskurser av kolonibarn tagits med. Det har plockats fram ett urval av de gamla bilderna som har bra kvalité trots många år på nacken.

I flera fall har kostnader, viktökningar och dylikt tagits med under flera årtal. Allt för att göra en jämförelse mellan åren. På några ställen finns också siffror inom parentes. Det är summor i 2001 års penningvärde.

Till sist en vädjan till Dig som läser. Har Du uppgifter kring bilder, namn, årtal eller dylikt, som inte är publicerade. Hör gärna av Dig till skollovskoloniföreningens företrädare eller undertecknad så att vi kan komplettera vårt nuvarande arkiv.

Karl Erik Anestedt

Barnens paradiset – ÖDDÖ

Året skrivs till 1901. Det var fattigt bland många av gruvarbetarhemmen i Grängesberg. Lönen var låg, familjerna stora och därmed var trångboddheten naturlig. Många barn drabbades av elakartade sjukdomar och en av dessa var ögonsjukdomen skrofulos. En sjukdom som tillhör tuberkulosläktet.

Att vistas i naturen, bada solbad och få näringsriktig föda är några av de faktorer som anses förebygga denna sjukdom. Till det allmänna hälsoläget skall också sägas att Grängesberg härjades av en epidemi med skarlakansfeber vid samma tidpunkt. Något som drabbade barnens motståndskraft än mer och risken för aktiv tuberkulos ökade.

Det var i denna atmosfär som tanken väcktes på att skaffa en skollovskoloni. Redan på 1890-talet hade Grängärde kommun anslagit medel till att barn som drabbats av sjukdomar skulle få en kolonivistelse vid Styrö, utanför Göteborg. En sommarvistelse där hade gett gott resultat.

En nybildad förening med namnet Enighet och Vänskap fick en förfrågan av gruvförman Erik Andersson om inte föreningen i sitt arbetsprogram ville inta uppgiften att skaffa medel för en framtida skollovskoloni. Frågan bordlades till ett kommande möte.

Detta möte kom att hållas den 27 januari 1901 och en av deltagarna var läkaren Otto Älving. Han berättade vilken nytta en koloni skulle kunna göra för skrofulösa barn, som inte enbart kunde botas med medicin.

Denna bild är tagen vid Grängesbergs sanatorium 1908. Personen med dragspelet i famnen är doktor Otto Älving, en av initiativtagarna till Öddökolonins tillkomst.

Föreningen åtog sig uppgiften med stor entusiasm. Vid ett nytt möte den 24 februari beslöts att anordna en fest. En basar, eller rättare sagt en sommarfest skulle ge ekonomiskt bidrag till en framtida verksamhet för de skrofulösa barnen. Festen anordnades 11 och 12 maj 1901 på initiativ av målarmästare Hjalmar Eklund och maskinisten Karl August Nordmark. Festen hölls i Cassels park.

Tillställningen kom att kallas för Barnens Dag och därmed startade en festverksamhet som spred sig över hela landet och där överskottet från festerna gick till barnens bästa.

Denna första tillställning i Grängesberg gav 1 300 kronor i överskott och med dessa slantar i kassan började styrelsen se sig om efter lämplig plats för en framtida koloni.

Blickarna riktades mot västkusten och en kollega till doktor Älving, vid namn Conrad Cavalli-Björkman, tillfrågades om han kände till någon fastighet i Strömstadstrakten som var till salu och som kunde vara lämplig för en skollovskoloni.

Ganska omgående fick föreningen ett positivt svar. En fastighet på Öddö, där tillgång på en ypperlig badstrand fanns, var till salu för 3 500 kronor. Conrad Cavalli-Björkman rekommenderade denna fastighet varmt.

Styrelsen funderade inte länge utan köpte fastigheten, vars namn var Drängsviken. Därmed hade Grängesberg fått sin första skollovskoloni.

På initiativ av direktör Anders Erik Salwén, på en kommunalstämma i Grangärde, övertogs köpet av Grangärde kommun. Sällskapet Enighet och Vänskap förbehöll sig dock rätten att från Grängesberg sända så många barn som föreningen ansåg sig ha råd till.

Fastigheten bestod av en stuga med två små rum och ett kök. Detta gjorde att endast åtta barn kunde beredas tillfälle att resa dit den första sommaren. De fick stanna i 79 dagar. Som matsal hade ett tält satts upp i trädgården.

Redan året därpå, alltså 1902, stod en tillbyggnad klar så då fanns det plats för 15 barn som stannade i 79 dagar. Genom mindre tillbyggnader ökades antalet barn på för varje år så 1906 tog kolonin emot 30 barn.

De första åtta barn som fick en sommarvistelse på Öddö koloni 1901. Tyvärr saknas namnen på de flesta men damen i vitt är sjuksköterskan och föreståndarinnan Anna Mattson, mannen i mitten är kolonins allt i allo John Johansson och mannen längst till höger kallas August i Drängsvik. Fotograf: Sam. Bergqvist.

Ända sedan starten svarade föreningen Enighet och Vänskap för kostnaderna för de flesta barnen. Pengar fick man in genom Barnens Dagsfesterna och som samlade stora folkmassor för varje år. De första Barnens Dagstågen i landet sågs också i Grängesberg.

Även Barnens Dagståget såg sina första dagar i Grängesberg. Detta tåg ingick i festligheterna 1906 som en del i programmet för att skaffa pengar till en koloniverksamhet på Öddö. Fotograf: Adolf Blomkvist.

Festerna, som hölls i Cassels park, blev hela Grängesbergs angelägenhet. Alla, oavsett vilken samhällsgrupp man tillhörde, ställde upp för att festerna skulle bli framgångsrika.

De första åren var det endast lokala förmågor som svarade för underhållningen och påhittigheterna var stora.

Ett populärt inslag i festen var alla Grängesbergare som för en dag blev "zigenare". De tiggde pengar och damerna tittade djupt i herrarnas händer och uttryckte goda och mindre goda spådomar.

Program

till Soarén vid E. V:s Folkfest
den 14 Juni kl. 8,15 e. m.

1. Overture till Tancred
2. Flyttåglarna
(Bländad kör)
3. Uppträdande af Per August i Smällfallet
4. Kvartetter för mansröster
 - a) Norden är ett brödralag
 - b) I glädje och smärta (Engelsk folkmelodi)
 - c) Serenad
5. Folkdanser
6. a)
 - b) Värmorgonen i Norden
(kör med signal i Ryssland)
7. Marsch

Grängsberg, J. W. Lindberg Jr. 1903.

Ett program från festen 1903. Den stora attraktionen var Per August i Smällfallet. Punkt 3 på programmet.

Utöver pengarna från festligheterna svarade Grängärde kommun redan 1902 för kostnaderna för fem barn, ett antal som sedan ökade efterhand som antalet platser ökade. När 40 barn kunde mottagas 1911 stod kommunen och förening för hälften var.

Kolonibarnen 1907. Tredje barnet från vänster är "Lill-Albin" Andersson.

Ett avtal, om hur många platser kommunen och förening skulle ansvara för fanns, upprättat. Det lustiga med detta avtal var att det både var positivt och negativt för föreningen. Det skapade trygghet för ekonomin men kom också att bli ett hinder för föreningens vilja.

Det hände att föreningen ville skicka fler barn än vad avtalet fastslog och innebörden blev att några som verkligen hade behövt en kolonivistelse fick stanna hemma.

Föreståndarinnan Anna Höglund tillsammans med personal och kolonibarn. Året är 1909.

Vikten var viktig

För verksamheten 1911 sägs att antalet "skyddslingar" som vistades på Öddö var 40 stycken, 18 gossar och 22 flickor. Vistelsetiden var 78 dagar och viktökningen per barn i åldern 5 till 14 år var 5 kilo vilket var bra eftersom föregående år endast 3.18 kilo var medelökningen.

Utgifterna var 3 349 kronor och 11 öre. Det betyder 1 krona och 7 öre per barn och dag, även det en bra siffra i jämförelse med tidigare år. 1910 var medelkostnaden 1, 13 och alla tidigare år 1,19.

Ekonomi i föreningen är god och visar vid årsslutet en behållning på 22 191 kronor och 5 öre. En ökning med nästan 5 500 kronor.

1912 visade kassans behållning till 1913 på imponerande siffror. 59 934 kronor och 25 öre blev årets resultat för föreningen. Ett särskilt tack riktas till Enighet och Vänskap för gjorda insatser. (Läs mer om orsaken till detta resultat under Donationer).

Den 18 mars detta år utsåg styrelsen en kommitté som skulle träffa de barn som vill åka till Öddö. I protokoll från detta möte står att läsa "Till den nämnd som har att utvälja de barn, som bör komma i åtnjutande af understöd från fonden utsågs Herrarna Aug. Hjelm, Hj. Eklund, J. Ljungberg, J. Åhlström och E.A. Persson samt till suppleanter E.T. Eklöf och Joh. Hedberg."

Denna nämnd sammanträdde den 18 maj och från ett protokoll från detta sammanträde står att läsa: "Ordförande Hjelm rapporterade att han tillsammans med Doktor Sandvall en dag kallat de barn som önskade få komma till Öddö. Vid tillfället hade infunnit sig 102 barn vilka samtliga antecknades.

Doktor Sandvall föreslog sedan såsom behöfvande af vård vid vestkusten 20 barn av de 102 anmälda vilka finnes återgifna i bilaga nr:1. Nämnden granskade listan på de föreslagna barnen varefter den enhälligt instämde i det af doktorn gjorda förslaget".

I de handlingar som finns bevarade finns sedan den bilaga som det hänvisas till. Den kom också att utgöra en dokumentation hur bra barnen hade det på Öddö. Efter varje namn finns angivet den vikt som barnen hade när de reste till Öddö och den vikt de hade när de återkom hem igen.

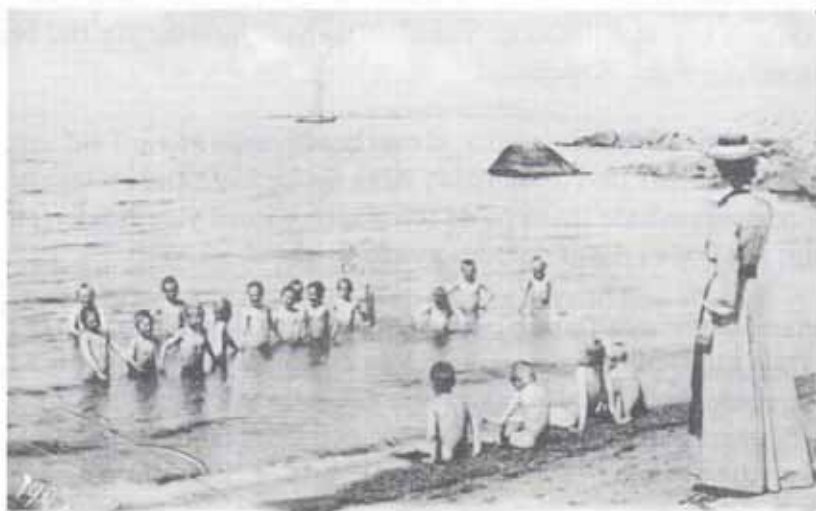
Alla barn hade ökat i vikt. En liten flicka på 7 år från Fridhem, som var på Grängesbergs kolonin, hade ökat ett kilo medan en 11 årig

flicka från Gräsån, som var på Grangärdekolonin, hade ökat hela nio kilo. Ser man till hela skaran av barn så var medelökningen 5,2 kilo per barn. Det betyder att de flesta ökat mellan sex och åtta kilo.

40 barn fördelade på 24 gossar och 16 flickor i åldern 6 till 16 år var det totala antalet 1912. Medelkostnaden per barn var densamma som föregående år.

Detta år fastställdes lönen till föreståndarinnan till 3 kronor per dag.

1913 var gossarna dåligt representerade bland Öddöbarnen. 28 flickor och 12 gossar utgjorde de 40 barn som fick en vistelse på 79 dagar. Viktökningen detta år var 4,36 i medeltal och kostnaden hade nu stigit till 1 krona och 17 öre per barn och dag. Ekonomin fortsätter att blomstra och kassan ökade nu till 63 529 kronor och 21 öre.

Bad var en av de stora aktiviteterna som kolonibarnen sysselsattes med så fort vädret medgav. Badfröken hade dock väl mycket kläder på sig för att kunna göra en räddningsinsats om något inträffade.

1914 ville 75 barn från Grängesberg få en kolonivistelse, men avtalet gav föreningen rätt till hälften av de 40 platser som fanns. Föreningen hade god ekonomi och ville därför skicka fler barn men Grangärde kommun motsatte sig detta till en början. Men till slut blev det dock 22 barn från Grängesberg och 18 från Grangärde som vistades på Öddö under 69 dagar. Viktökningen stannade nu vid 2,15 kilo i medeltal. Medelkostnaden var 1 krona och 15 öre per barn och dag.

Styrelsen är noga med att poängtera att orsaken till den dåliga viktökningen är en kortare vistelse än brukligt. Ekonomiskt blev det åter plus i kassan. 68 273 kronor och 9 öre. Detta trots att en hel del betalningar gjorts för inköpet av den intilliggande fastigheten Nordön. (se nedan)

Doktor Cavalli-Björkman hade nu flyttat från Strömstad men övertalat sin bror Oscar, som var grosshandlare och sedermera konsul, att ta sig an kontakterna med skollovskoloniföreningen. Och i detta ingick inte minst Öddös verksamhet. Han skulle vara Grängesbergs skollovskoloniförening behjälplig med diverse jobb.

Till honom ställdes en förfrågan om han kände till någon mer mark som var till salu i närheten av nuvarande koloni. Grosshandlaren var lika snabb att svara som brodern brukade vara.

En fastighet vid namn Nordön och som gränsade till nuvarande koloni var till salu för 3 000 kronor. På denna fastighet fanns också mycket skogsmark som sedermera skulle ge föreningen en del pengar vid avyttring. Pengar som kunde användas till underhåll på anläggningen. Dessutom fanns en ypperlig plats vid havet som skulle kunna användas som badland av kolonibarnen.

Gruffogden Erik Andersson fick styrelsens uppdrag att åka ner och titta på egendomen och dessutom skulle han göra upp om ett köp för föreningens räkning. Dessa beslut fattades den 9 juni 1914.

När Andersson återvände till Grängesberg efter resan fattade styrelsen ett snabbt beslut och köpet blev klart redan i slutet av juni.

Nu skulle anbud tas in på uppförandet av en koloni som skulle bestå av huvudbyggnad och ett uthus. Ett av anbuden kom från en byggfirma i Strömstad.

Detta anbud var inte helt komplett efter den arbetsbeskrivning som styrelsen fastställt. Det fattades målning av uthuset och de 42 skåpen i liggsalarna.

Men ett anbud från byggmästare A.J. Karlsson i Grängesberg på 17 400 kronor, allt ingick, antogs av styrelsen och i uppdraget ingick att byggnaden skulle stå klar maj 1915. Till kontrollant utsågs grosshandlare Oscar Cavalli-Björkman.

För att uppföra byggnaden har föreningen fått ett bidrag på 5 000 kronor av Grängesbergs Gemensamma förvaltning.

Grosshandlaren hade enligt styrelsens uppfattning gjort ett bra jobb och därför hade en förfrågan skickats om vilken ersättning han ville ha för jobbet.

Cavalli-Björkman ville inte ange någon summa utan överlät detta till styrelsen. På själva julafton 1914 hölls därför ett styrelsemöte där direktör Anders Erik Salwén, riksdagsman Bernhard Eriksson och gruffogden Erik Andersson deltog. Dessa herrar beslutade att grosshandlaren skulle få 300 kronor som ersättning för sitt jobb under 1914.

1915 var endast 10 barn från Grängesberg på plats vid Drängsvikens koloni. 30 stycken från Grangärde kunde vara på den nya kolonin vid Nordön. Viktökningen detta år var 3,1 kilo per barn och kostanden per dag ökade till 1,22.

I maj 1915 var byggnaden för den nya kolonin klar för avsyning och enligt det protokoll som finns tillgängligt fanns vissa detaljer som skulle göras om. Entreprenören hade också begärt extra ersättning för vissa jobb som han ansåg låg utanför anbudet.

Kontrollanten hade dock den uppfattningen att dessa jobb inte skulle godkännas. Styrelsen beslutade därför att inte betala för dessa jobb förrän byggfirman gjort en del förändringar och ånyo fått jobben godkända. Ett slutgiltigt datum för slutbesiktning fastställdes till den 15 maj 1916.

Sovsalarna var inte stora men varje barn hade sitt eget lilla utrymme där säng, stol och ett skåp utgjorde möblemanget.

Detta år betalades en hel del pengar till den nya kolonin. Cirka 15 000 kronor utgjorde kostnader för detta. Ändå var behållningen god vid årets slut.

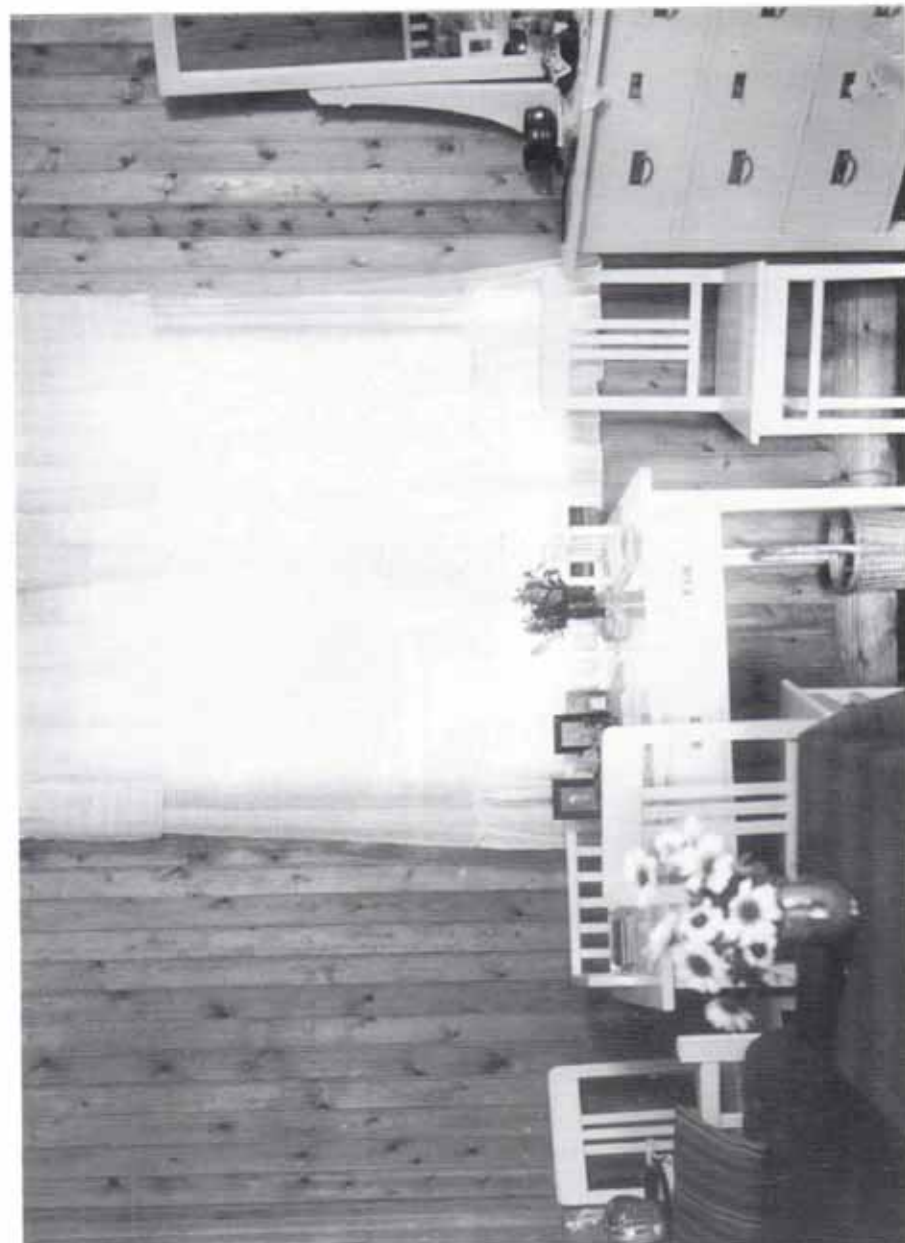
I kassan fanns då 52 998 kronor och 13 öre. En bidragande orsak till detta resultat var att Barnens Dag som gav en rekordförtjänst på hela 4 309 kronor och 69 öre.

Att ta upp alla kostnader för byggnader och inventarier i den nya kolonin i 1915 års redovisning tyckte inte revisorerna om. I den berättelse de skriver slås fast att de tycker att kostnaderna bör balanseras för byggnader och fasta inventarier. Därför vill de att i 1916 års redovisning en fördelning görs.

Styrelsen gör som revisorerna vill. 26 000 kronor återförs från 1914 och 1915 års redovisning och då blir det genast bättre resultat.

I den nya kolonin fanns i bottenplanet en mathall, två salar med plats för 10 barn i vardera salen, ett sjukrum med två till tre sängplatser, ett rum för föreståndarinnan, ett reservrum, kök och jungfrukammare.

I vindsvåningen fanns två salar med tio sängplatser i varje, ett stort lekrum samt ett rum för andra föreståndarinnan. I källarvåningen fanns två rum med tvättstuga och dessutom fanns ett uthus med ladugård, bod, vedbod och smärre lagerutrymmen.

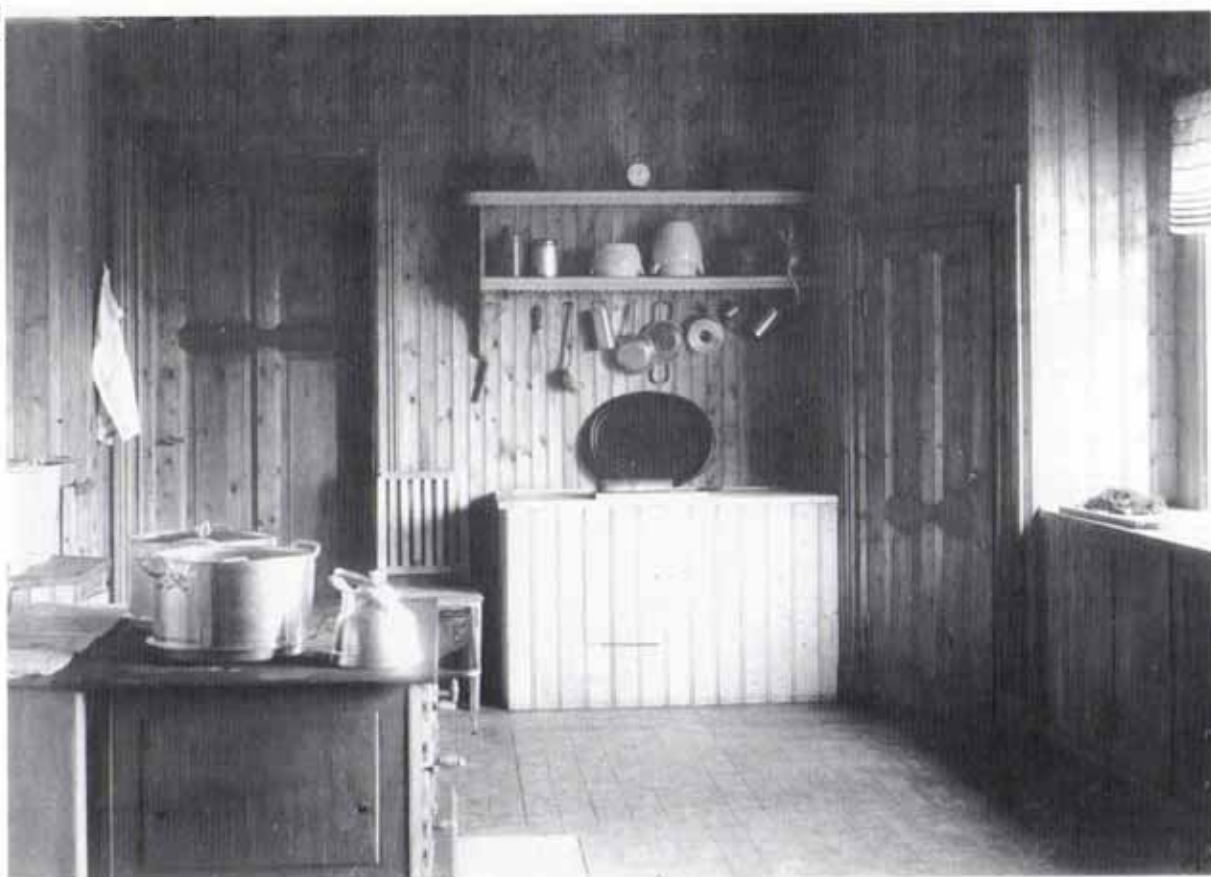
Föreståndarinnans rum

Matsalen

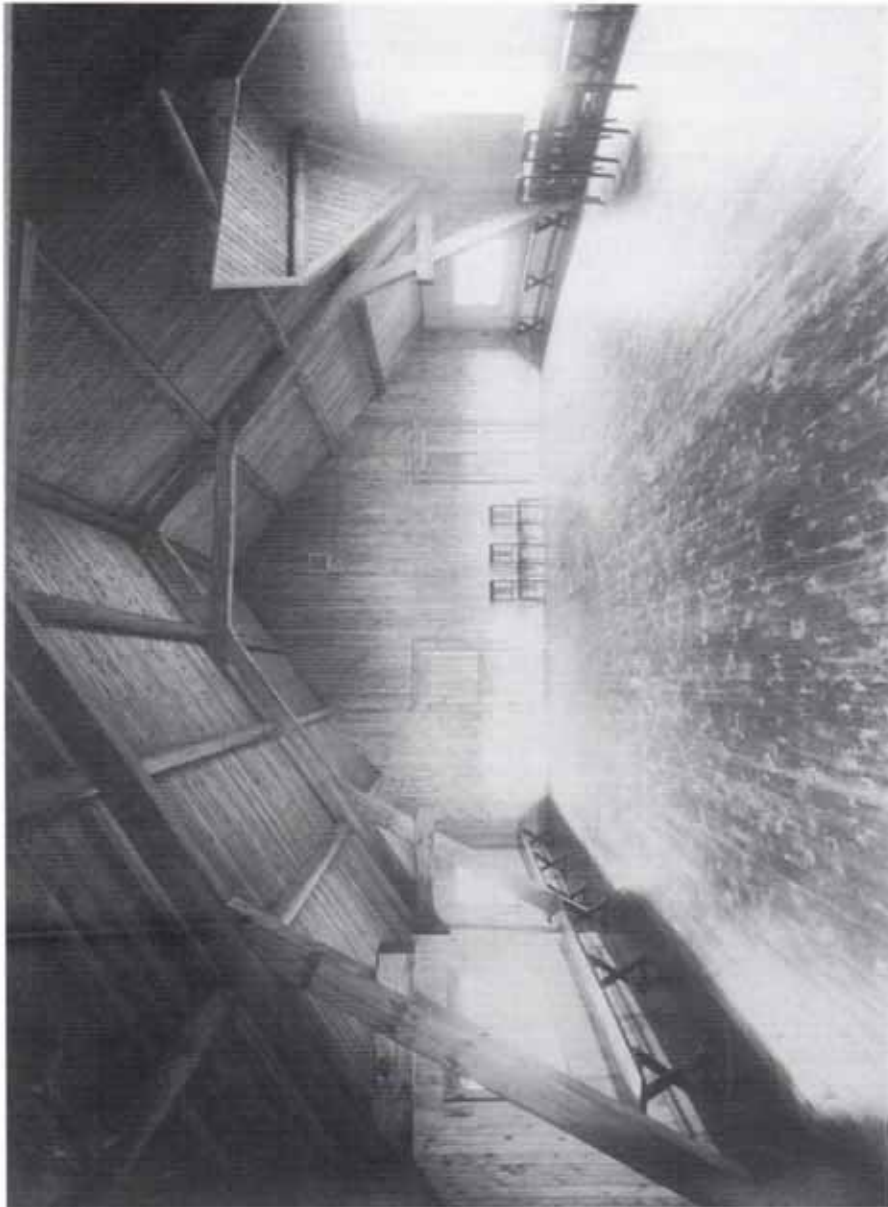

18

Köket

19

Lekhallen

Vid årsskiftet 1916/1917 finns 80 687 kronor och 25 öre i kassan. (1 880 898:52 i 2001 års penningvärde) Det är kanske värt att påminna om att i dessa summor finns angivet de donationer som erhållits på sammanlagt 55 874 kronor och 3 öre. 40 barn på Grängesbergs koloni och 12 barn på Grangärde koloni fick 72 dagars vistelse och detta gav en viktökning på 2,15 kilo.

Medelkostnaden är 1,27 kronor per dag vilket motsvarar 19:20 i 2001 års värde. Det roliga i alla årsredovisningar är att revisorerna slår fast att viktökningen är tillfredställande i förhållande till den summa pengar det kostar per dag. Även detta år ökar Barnens Dagsinkomsterna och nu är det 5 720 kronor och 93 öre som utgör överskottet.

Styrelsen beslutar också att alla golv på kolonien skall fernissas med "1:a klassens golflack. Detta till en kostnad av 30 öre kvadratmetern, totalt 120 kronor".

Ända sedan kolonin anskaffades fanns avtal med doktor Cavalli-Björkman i Strömstad om kontroll av barnens hälsa under kolonivistelsen. Det var en ganska dyr kostnad för föreningen och enbart för 1913 betalades en ersättning på 500 kronor.

Doktorn flyttade dock från Strömstad under slutet av 1913 och då beslutade styrelsen att inte tillsätta någon ny läkare. Vid sjukdom eller dylikt skulle någon annan läkare i Strömstad anlitas.

I januari 1916 tyckte dock styrelsen att ett avtal med någon läkare vore bra att ha. Två gånger i månaden skulle barnen kontrolleras under den tid de vistades på kolonin och dessutom skulle läkaren få kontaktas om något sjukdomsfall inträffade.

1917 avlider föreningens mångårige ordförande direktör Salwén.

I Sverige rådde det som kallades för kristiden och det var svårigheter för koloniföreningen att få verksamheten att gå som planerat. Det var helt enkelt svårt att skaffa mat till kolonierna så därför beslutade styrelsen att flytta fram avresan till Öddö för de 50 barnen till den 26 juni.

Matfrågan löstes så att Gruvförvaltningen var föreningen tillmötesgående och delade med sig av sitt matförråd till de båda kolonierna. Men det var inte nog med detta.

För att föreningen skulle kunna mottaga matvarorna så måste man ha kristidsnämndens medgivande. Detta erhöles efter lång tid. Därför blev vistelsen kortare än normalt.

Totalt så vistades 55 barn på Öddö, 40 på Grängesbergskolonin och 15 på Grangärde och vistelsen varade i 61 dagar. Viktökningen var 3,07 kilo per barn och kostnaden var 1,62 per dag. Höjningen beror på de stora prisökningarna på livsmedel och elpriser.

Dessutom slås den totala kostnaden ut på ett färre antal dagar än tidigare. Revisorerna säger dock att föreståndarinnorna och övrig personal har gjort ett förtjänstfullt jobb som uppnått den viktökningen trots färre dagar och svårigheterna att anskaffa mat.

Det ekonomiska resultatet för 1917 blev trots allt ganska gott. Behållningen till 1918 utgör 53 081 kronor och 43 öre. Då skall märkas att detta år fick föreningen inga pengar från Barnens Dag.

1918 varade vistelsen 63 dagar och antalet barn var totalt 50 stycken. 130 kilo mer barn kom åter hem detta år efter vistelsen. Det betyder en ökning på 2,6 kilo per barn i genomsnitt. Medelkostnaden var 1,76 per dag. Behållning vid detta årsskifte kom att bli 59 963 kronor och 40 öre. Även detta år var Barnens Dag inställt men Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund bidrog med 4 000 kronor.

Nu skrev föreningen till gruvbolaget och berättade att det var svårt att hålla verksamheten i gång med de egna medlen. Gruvbolagets direktör Nils Hedberg föreslog då bolagets styrelse att anvisa 4 000 kronor ur bolagets budget så att koloniverksamheten kunde bibehållas. Bolagets styrelse beviljade dessa medel till skollovs-koloniföreningens stora tacksamhet och glädje.

1919 framgår det av revisorsberättelsen att 40 barn vistats på föreningens koloni. 2,77 per dag var kostnaden detta år. Och i behållning till det nya årtiondet kunde överföras 56 285 kronor och 64 öre.

Styrelsen beslutade också att höja lönen för personalen.

Föreståndarinnan skall få 5 kronor per dag, kokerskan 50 kronor i månaden och till övriga biträden blir det 35 kronor per månad.

På denna något åldrade bild finns barnen från 1920 års kolonigrupp samlade.

1920 50 barn fick 75 dagars vistelse detta år till en kostnad av 2.29 per dag vilket var 31 öre mindre än året före. När det gäller vikten så var det 3,4 kilo i medeltal vilket var en bra siffra.

Lönen till kokerskan höjdes 1920 till 60 kronor per månad och biträdena fick 50 kronor. Lönen var densamma på både föreningens koloni som på Grangärde kommuns anläggning.

De första 20 åren kom att ge 695 barn möjlighet att bevista kolonin på Öddö. För 473 av dessa hade koloniföreningen svarat för kostnaden. Den totala summan för detta har varit 49 862:17 kronor. Utslaget per barn blir det 105:42 kronor.

Medeltalet vistelsedagar är 74 och den så viktiga vikten har ökat med 3,2 kilo. Det betyder att Öddö har sett till att bygden fått 2 224 kilo mer barn under 20 år genom föreningens bekostnad..

Flera av de barn som vistats på koloni har gjort det under två år och det finns också några av de svagaste som fått tre eller fler sommarvistelser på västkusten.

Det finns en berättelse om en sex års pojke som visar vad kolonivistelsen betyder. Enligt läkarna hade pojken en näst intill obotlig sjukdom när han skickades till Öddö första gången 1902.

Han fick nya krafter men fick ytterligare sju sommarvistelser på kolonin och hans hälsotillstånd förbättrades för varje år. Efter att ha varit på Öddö sommaren 1909 så kunde läkarna förklara honom helt återställd.

Vid en kontroll som gjordes när den nu mogna mannen fyllde 24 år så kunde det konstateras att han var fullt arbetsför, han var stor och stark och aldrig varit sjuk efter sina åtta somrar på Öddö.

1921 är det 78 dagars vistelse som gäller och kostnaderna per barn och dag fortsätter att minska. 2.04 var det detta år. Föreningen fick också 4 000 kronor av Trafikaktiebolaget Grängesbergs-Oxelösund för verksamheten. En summa som betalats ut i flera år nu.

Nytt på bidragsfronten var dock en anonym givare som skänkte 500 kronor. Till inkomsterna detta år läggs också 136 kronor och 50 öre för en flicka som bodde i Högfors men som haft en kolonivistelse. Årets resultat var gott då tillgångarna ökade med 1 030:76 och uppgick nu till 82 593:76.

Efter det att direktör Salwén avlidit sökte föreningen en ny ordförande. Den 3 april 1918 tillträdde Direktör Nils Hedberg från Trafikaktiebolaget Grängesberg-Oxelösund uppdraget.

En bild från matsalen på Öddö tagen 1921

1922 inträffade det märkliga att lönerna minskade. Föreståndarinnan fick 4 kronor per dag medan kokerskan fick 50 kronor i månaden och biträdena 40 kronor.

Även bidraget från Trafikbolaget minskade med 1 000 kronor.

1923 var intresset för skollovskoloniföreningen inte på topp. Styrelsen kallade till årsmöte men deltagarantalet var så dåligt att det fick ställas in. Under en vecka skulle alla försöka påverka fler att komma till ett möte.

Detta hölls den 13 mars. Där framkom att sammanträdet som ställdes in hade nogsamt annonserats tio dagar före mötet i Tidningen Dalpilen. Därför drogs slutsatsen att intresset vid det första mötet var helt enkelt dåligt hos Grängesbergarna.

På kolonifronten gick det dock bra. Kostnaden per barn fortsatte att minska och var nu nere i 1,74. Ekonomin blev bättre och 83 339:83 kunde föras över till nästa års verksamhet.

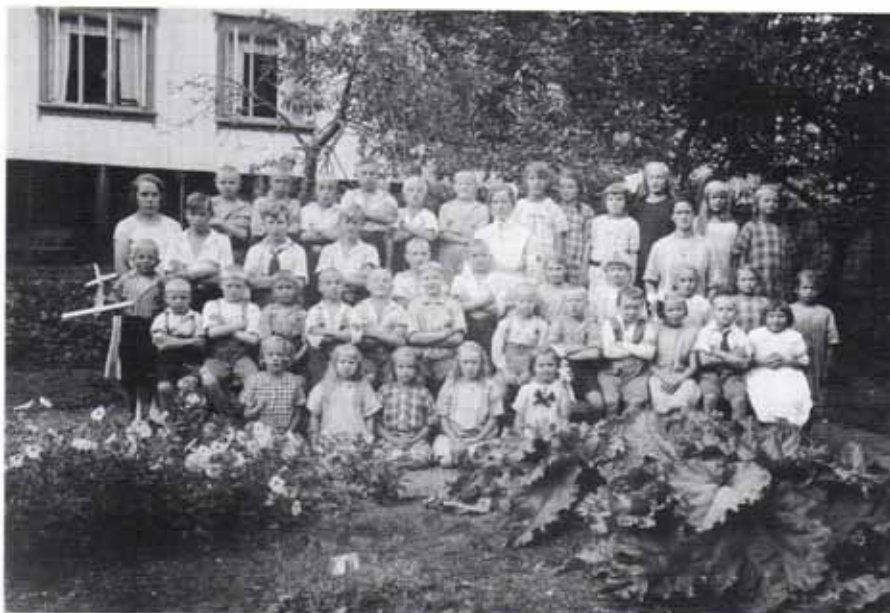
1924 var inget bra år för koloniverksamheten. Barnen drabbades av påssjuka vilket gjorde att viktökningen blev bara 2 kilo per barn i medeltal.

När kolonivistelsen var slut den 28 augusti var det så illa att 20 barn fick stanna kvar på grund av påssjukan. Fördelningen mellan Grängärde och Grängesbergskolonin var demokratisk. 10 barn från varje fick stanna mellan lakanen ända fram till den 12 september. Grängesbergs kolonin kom att utgöra något av ett epidemisjukhus under denna förlängda tid.

Många av barnen i 1924 års kolonikull drabbades av påssjuka. Flera fick stanna kvar när perioden var slut. Alla var dock friska för att ett gruppfoto skulle kunna tas.

1926 Blir det första året som föreningen kan föra över mer än 90 000 kronor till nästa års verksamhet. Bokslutet visar ett plus på hela 93 105 kronor och 22 öre. Ekonomin är alltså god om man samtidigt vet att kostnaderna för en kolonivistelse uppgår till 4 798:99 detta år.

1926 års kolonibarn i den stora trädgården I mitten finns föreståndarinnan Sigröd Sjögren som till vardags var sjuksköterska.

1928 var Einar Carlsson från Nyhammar på Öddö för sista gången. Det var tredje året han var där som kolonibarn. Orsaken till att han fick åka var att hans syster hade TBC och läkarna tyckte att han skulle få komma bort från henne ett tag.

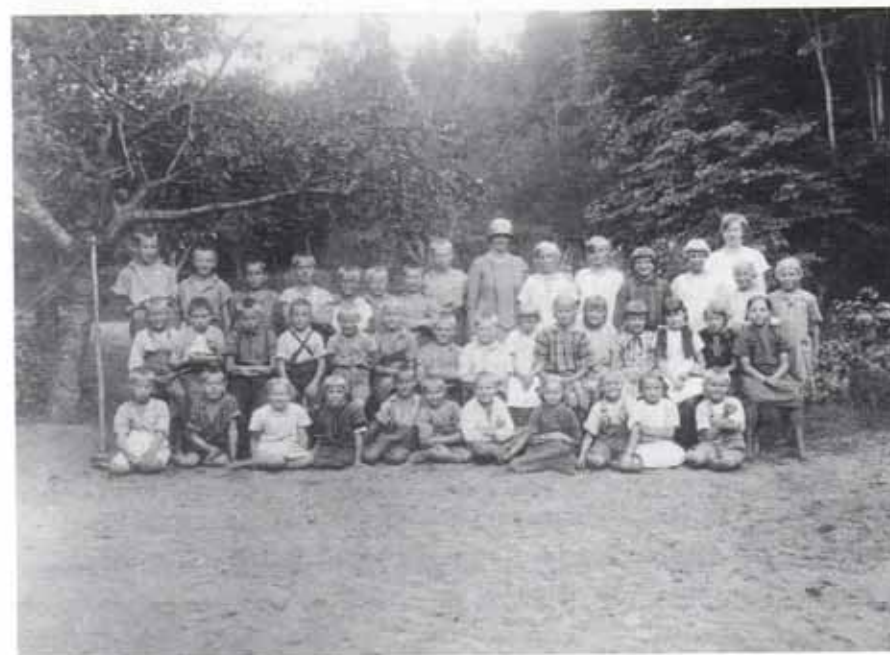
De två första åren trivdes Einar väldigt bra på kolonin men just 1928 ville han helst stanna hemma.

Han minns att fadern, som jobbade i gruvan i Grängesberg, mötte honom på stationen i Grängesberg när tåget från Nyhammar kom.

Det var några timmars väntan innan tåget till Strömstad skulle gå så fadern tog med honom till Cassels och visade dammen med guld-fiskarna.

Einar minns också tiden på Öddö.

- Vi gjorde en hel del arbeten under sommaren. Vi hade olika arbetslag som fick olika uppgifter. Vi hämtade vatten till kolonin. Vi hämtade ved i skogen, för både Blötebogen och kolonierna, och vi rensade många grönsaksland under de veckor vi var där. Inget tungt arbete men en sysselsättning som gjorde att man kände sig nyttig och som fick dagarna att gå, säger Einar som numera bor i Ludvika.

1927 års kolonibarn med föreståndarinnan Anna Bredenberg i mitten.

1929 anges en intressant siffra. Då är kostnaden nere i 1:69 per barn och dag. Sparandet hade inträtt redan på den tiden.

1931, närmare bestämt i februari, fick styrelsen en förfrågan från Konsul Cavalli-Björkman om det gick att få anlägga en väg från koloniernas brygga vid Blötebogen till stranden vid Grangärde-kolonin.

Att kunna köra en dragvagn eller kärra mellan dessa platser innebar i dag att man måste gå i vattnet på vissa sträckor.

Styrelsen tyckte att med anledning av all den mjölk som transporterades till kolonierna så borde en väg anläggas. Anbud på vägen skulle begäras.

När anbudstiden gått ut hade ett anbud inkommit. Det var på den exakta summan av 599 kronor. Detta för hela jobbet, vilket styrelsen antog. Kostnaderna skulle delas lika mellan Grangärde och Grängesbergs kolonier.

Under föregående år var det en hel del reparationsjobb på anläggningen. Detta gjorde att konsul Cavalli-Björkman haft extra mycket att göra. Styrelsen ville därför utöka den årliga ersättningen på 300 kronor med ytterligare 100 kronor. Så blev det och kostnaden delades mellan de bägge kolonierna.

1931 hade föreståndarinnorna på kolonierna inkommit med ett förslag om att få inköpa en soffa till gästrummet. Dessutom skulle sängar inköpas till personalen.

Det vore också trevligt om det fanns en summa pengar anslagna för utflykter med barnen och annan trevnad. Styrelsen var generös och beviljade 50 kronor för ändamålet. Samtidigt beslutade man om soff- och sänginköp samt att sätta upp några gungor på kolonins lekplats.

Föreningen Enighet och Vänskap hade gjort en framställan om att koloniverksamheten skulle utökas. Gruvförvaltningen fick i uppdrag

att utarbeta kostnadsförslag för en nybyggnad. Den skulle likna den som redan fanns på området.

I augusti var frågan uppe på styrelsens bord där var det enighet om att en utbyggnad behövdes och det med det snaraste. Men på grund av det rådande konjunkturläget var det kanske bäst att skjuta upp det hela till en lämpligare tidpunkt.

1946 varade vistelsen 61 dagar. Det var 22 pojkar och 21 flickor som fick plats på Grängesbergs koloni. Därutöver fick 5 flickor bo på Grangärdekolonin. Även detta år var viktökningen bra med ett medeltal på 2,04 kilo. En pojke ökade 5 kilo och en flicka 3,6 kilo vilket var det högsta värdet för respektive grupp. Kostnaden var 3 kronor per dag och barn.

1947 drabbades åter kolonin av en påssjukepidemi. Den var så illa att 14 av barnen fick vårdas en tid på epidemisjukhuset i Strömstad. Detta medförde också att föreningen fick extra kostnader på 456:70.

De som var friska mådde dock bra vilket styrelsen påpekar i sin berättelse när de skriver att två av pojkarna som vistades på kolonin hade ökat 4 kilo var.

Samma år utsträcks samarbetet med Grangärde koloni. Detta innebär att samtliga gossar får bo på föreningens koloni medan flickorna får bo på Grangärdes koloni.

Anledningen till denna uppdelning är en rekommendation som kommit från Kungliga Socialstyrelsen, som också skrivit in detta i sina anvisningar för koloniverksamhet.

1949 händer något vars orsak inte finns dokumenterad. Viktökningen för de 61 barnen som vistas på Öddö under 62 dagar kom att stanna vid 0,97 kilo i medeltal.

Detta år blir också det första där kostnaden för kolonivistelsen ökar till över 10 000 kronor. Bokslutet anger 10 188 kronor och 86 öre.

1950 är ett mörkt år i kolonins historia. Den 16 juli inträffade en svår olycka när en pojke från Sunnansjö ramlade ner från ett berg och skadades svårt.

Han fördes omgående till Strömstads lasarett men hans liv gick inte att rädda. Polisutredningen visade att ingen kunde lastas för olyckan, men förstämningen hos personal och barn var stor.

1951 fyllde Öddö 50 år. Detta firades med en sammankomst på kolonin med många av de ledande personerna i verksamheten på plats. Föreningen Enighet och vänskap hade skickat sekreterare Algot Larsson samt Barnens Dagsgeneralen Martin Lindh som representanter.

Hela Sveriges Barnens dagsgeneral Hjalmar Eklund var också inbjuden men kunde tyvärr inte närvara. Lördagens festligheter inleddes med att kolonibarnen bildade häck och sångledes hälsade gästerna välkomna till Öddö.

På Grangärdekolonin svarade Roland Adolfsson för välkomstarrangemangen och barnen bjöd på "balett" på gräsmattan..

Lunchen intogs på Grangärdekolonin medan middagen avnjöts på Grängesbergskolonin. Hit var även mångårige ombudet konsul Cavalli-Björkman med dotter Margareta inbjudna. Disponent Fredenberg hälsade välkommen och Roland Adolfsson svarade för historiken.

Personalen firades med en sammankomst i Strömstad på söndagen.

Festdeltagarna vid föreningens 50 års jubileum.

Främre raden från vänster: Birgit Lindh, Dagmar Andersson, Signe Fredenberg, Greta Andersson föreståndarinna nya kolonin. Minnie Andersson föreståndarinna gamla kolonin, Arrendator Janssons fru, Algot Larsson, Elna Olausson Öddö och Sigfrid Andersson.

Bakre raden från vänster: Oscar Cavalli-Björkman, Arrendatorn Karl Jansson, Disponent Waldemar Fredenberg, Martin Lindh, Chaufför Nils Lindberg, Karl Olausson Öddö, Häradsdomare Roland Adolfsson, Fröken Margareta Cavalli-Björkman

1952 kommer koloniverksamheten att uppdelas på två perioder med 40 barn i varje grupp. Vistelsen kom nu att omfatta cirka en månad per grupp.

Konsul Cavalli-Björkman hade nu blivit sjuk och överlät sysslan som tillsynsman till sonen Jens under sjukdomstiden.

Personal 1954. Anita Lindqvist, Gunvor Carlsson, Marita Höök, Gerd Hellerup, Ruth Dahlbäck, Margit Persson tillsammans med kokerskan Frida Karlsson.

1956 slutade Konsul Cavalli-Björkman, med ålderns rätt, att vara föreningens förlängda arm i Strömstad. Men släkten släppte inte greppet om koloniverksamheten därför.

Fröken Margareta Cavalli-Björkman kom att ta sig an uppgifterna på Öddö istället. Hon höll i dessa sysslor fram till sin död våren 1962

Ett stående inslag i verksamheten varje år var att bli fotograferad. Det ville ingen missa. Uppställningarna varierade dock och denna är en av de minst förekomna.

1957 slutfördes ombyggnad och nyinredning av köksavdelningen. Väggarna har beklänts med masonit, golven har fått linoleummattor och en helt ny köksinredning har installerats.

Vatten- och avloppsledningarna har förbättrats och fått ny draging, en elektrisk varmvattenberedare installerades och många av de elektriska ledningarna har dragits om. Allt detta kom att kosta 35 098 kronor och 83 öre.

1958 skänker Grangärde kommun en räddningsbåt i lättmetall till badplatsen. Vid föreningens årsmöte kommer frågan upp om vad som skall hända när sällskapet Enighet och Vänskap på sitt möte beslutat om att ställa in årets Barnens Dag fest.

Det blev en livlig diskussion på mötet och helt klart var koloniverksamheten hotad eftersom bidraget från festerna varit en stor tillgång för föreningen.

Från gruvbolagets sida säger direktör Ekstam att det inte föreligger något hinder att ordna en fest i Cassels Park detta år, om det nu skulle gå att ändra på redan fattat beslut om inställelse.

Däremot är ritningarna klara på hur den framtida planteringen kommer att se ut och när detta är gjort är det slut på alla fester.

1959 nås ett bra resultat i den simundervisning som bedrivs på kolonin. När perioden var slut kunde alla barn simma, med undantag av de allra yngsta. Kostnaden för simundervisningen betalades helt av Grangärde kommun.

1960 får årsmötet ta del av 1959 års verksamhet men dessutom frågar sig styrelsen hur koloniverksamheten skall bedrivas i fortsättningen. Föreningens styrelse ser framtiden an med stor ovisshet.

Alla medel som fonderats från tidigare Barnens Dagsfester har numera tagits i anspråk och föreningens kontanta tillgångar utgöres bara av de medel som finns i Liljewalchska fonden och i Enighets och Vänskaps fond. Dessa fonder har tillsammans 55 874:03 kronor.

Styrelsen tillskriver därför Trafikaktiebolagets styrelse och begär att få ta 10 000 kronor i anspråk ur C.F. Liljewalch J:ors fond för att göra nödvändiga reparationer på koloniegendomen. Detta beviljas.

Något nedläggningsbeslut tas dock inte. Orsaken till detta är att Grangärde kommun redan beslutat anslå 20 000 kronor till driftskostnader på kolonin.

Det beslutas dock att göra en utredning om koloniverksamheten på Öddö. Det blev en stor grupp som fick uppdraget att göra denna utredning.

De bägge provinsialläkarna G. Magni och K. Bennet, distrikts-sköterskorna Ulla Lövgren, Stina Sundström och Kerstin Röstlund. Från skollovskoloniföreningen var det häradsdomare Roland Adolfsson och skolassistent Sigvard Hedberg. För Grangärde barnavårdsnämnd ordföranden och förre folkskolläraren August Åhlström, ledamoten fru Gun Sjöberg. Grangärde socialnämnds ordförande gruvförmän Einar Vikholm, ledamoten fru Gulli Persson och socialsyssloman Sigfrid Andersson.

Efter en timme och 50 minuters överläggning var alla överens om att det föreligger ett verkligt behov av en koloniverksamhet och som ett bevis för detta tas det stora antal barn som numera får sommarvistelse på Öddö. De mentalhygieniska synpunkterna måste dock alltmer beaktas när uttagning av barnen görs.

När skollovskoloniföreningen fick dessa synpunkter rapporterade till sitt styrelsemöte beslutades att koloniverksamheten skulle fortsätta som tidigare. Allt under förutsättning att ekonomiska medel kunde erhållas från stat och kommun.

De senaste åren har det förekommit att flera barn fått stanna på kolonin under bägge perioderna. Främst är det sociala skäl som legat till grund för dessa beslut. 1960 var det hela 15 barn som fick två perioder.

1961 återupptogs Barnens Dagsfirandet i Grängesberg efter några års vilande. En hel del reparationer genomförs på Öddö. Föreståndarinnans rum får ett tvättrum där det förut var en garderob och rummet målas om och förses med nya tapeter.

I barnens båda tvättrum läggs nytt golv. Byggnaderna har målats om utvändigt och även matsalen, sjukrummet och nedre våningen har fått ny färg.

Tak och balkong har också renoverats och totalt kom detta att kosta föreningen 22 472:80. Grangärde kommun bidrog med 21 000 kronor och Grängesbergbolaget med 1 500 kronor så i slutänden kostade denna reparation inte föreningen några pengar ur den egna kassan. Det blev ett tillskott på 27 kronor och 20 öre.

Under 1961 vidtar ett mer intimt samarbete mellan skollovskoloniföreningen och Grangärde kommuns kommunalnämnd och barnavårdsnämnd.

1962 beslutas om ett speciellt arbetsutskott, med representanter från barnavårdsnämndens Öddödelegation och föreningens styrelse. Detta efter att frågan om en gemensam huvudman för de bägge kolonierna föreslagits.

Vid ett möte den 19 januari diskuteras frågan mellan Gruvdirektör Boris Serning, häradsdomare Roland Adolfsson och skolassistent Sigvard Hedberg från skollovskoloniföreningen samt kommunalnämndsordförande Algot Hjorth, riksdagsman Torsten Fredriksson och kommunalkamrer Einar Ek.

Nu skall en samverkan ske kring ekonomiska frågor, uttagning av barn, personalanställningar, inköpsfrågor och andra gemensamma angelägenheter. Men ingen vill att en fullständig sammanslagning skall ske.

Beslutet om ett gemensamt organ blev föremål för ytterligare ett möte i mars. Orsaken var att barnavårdsnämndens Öddödelegation tyckte att det fanns en inblandning av utomstående när det gällde bestämmandet över driftsfrågor på Grangärdekolonin.

Den utomstående som åsyftades var fröken Cavalli-Björkman som både skriftligen och muntligen framfört att hon har ansvaret för både skötsel och drift. Allt enligt beslut hos koloniernas huvudmän.

Öddödelegationen å sin sida anser att endast delegationen har detta ansvar. Detta har brevledes meddelats till fröken Cavalli-Björkman och där sägs också att hon från den 1 januari 1962 uppsägs från tillsynsbefattningen vid barnavårdsnämndens koloni.

Damen i Strömstad säger dock att hon har befogenheterna. Roland Adolfsson, som varit med i verksamheten sedan 1912 i Grängesbergs kolonin ger en historisk beskrivning av familjen Cavalli-Björkmans engagemang för Öddökolonierna men slår också fast att det inte finns några skriftliga avtal mellan parterna. Tillsynsfrågan har i första hand gällt den period då kolonin inte varit i drift.

Även gruvdirektör Serning slår fast att fröken Cavalli-Björkman inte haft några liknande befogenheter och hon har heller inte haft något chefskap över kolonin. Serning sammanfattar det hela med orden "Fröken Cavalli-Björkman är inget stort problem. Det går att lösa".

Delegationens medlemmar och skollovskoloniföreningens Sigvard Hedberg och Roland Adolfsson skulle på bästa sätt reda ut frågan.

1962 drabbas Grängesbergskolonin av en svårartad mässlings-epidemi. 21 barn, varav hela 19 i den första perioden, drabbades av sjukdomen. Detta medförde stora extra insatser från personalens sida.

Flera av sjukdomsfallen var svårartade och komplikationer inträffade. Tre barn och två ur personalen fick stanna kvar i fyra dagar när koloniperioden var slut.

Detta år finns återigen ett bidrag från Sällskapet Enighet och Vänskap i föreningens räkenskaper. Det återupptagna Barnens

Dagsfesterna gav ett överskott på 12 000 kronor. Styrelsen föreslår att dessa pengar sätts till en fond för underhåll av fastigheter och nyanskaffning av inventarier.

Samtidigt får föreningen 6 600 kronor för försäljning av skog. Dessa pengar skall också fonderas för att i framtiden kunna användas för skogsplantering.

1962 renoverades Grängesbergskolonins övre våning helt och hållet. Träfiberplattor har satts upp i lekhallens tak och dessutom har hallen och barnsalarna målats om. 19 826:75 har tagits i anspråk för denna renovering som också innefattar inköp av en ny tvättmaskin, hushållsassistent, dammsugare och elektriska kaminer.

1963 utökas antalet personaltjänster med en. Den nya tjänsten, som biträde, används som avbytare när övrig personal har sina ledighetsdagar. Föreståndarinna, kokerska, 2 lekledare varav en manlig, samt 4 biträden utgör nu personalen.

1964 var det epidemidags igen. Mässlingen slog till mot några av barnen direkt vid framkomsten till Öddö. Under perioden fick ytterligare sju barn mässlingen

Under den andra perioden var det vattkopporna som slog till. Nu var det 17 barn som fick denna smittsamma åkomma. Detta gjorde att utöver de två befintliga isoleringsrummen som anläggningen har fick två av barnsalarna helt isoleras under hela den andra perioden.

Flera av personalen insjuknade också under denna förfärliga sommar. Detta medförde att en extra anställning var nödvändig att göras för hela sommarperioden.

Skall det sägas något positivt om denna eländiga sommar så är det att de barn som lyckades hålla sig friska kunde glädja sig åt ett fint sommarväder.

Detta var också det första året som kolonibarnen fraktades mellan Grängesberg och Strömstad med buss. Det gick betydligt fortare än med tåg och blev dessutom mycket billigare än tidigare år.

1965 köper föreningen en begagnad TV apparat för installation i personalbostaden.

1966 lämnar häradsdomare Roland Adolfsson sitt uppdrag i styrelsen. Han var utsedd av länsstyrelsen och samma myndighet har nu valt att ersätta honom med riksdagsman Torsten Fredriksson.

1967 blir ett bra ekonomiskt år för föreningen. Barnens Dagfesten ger hela 19 000 kronor till koloniverksamheten och Grangärde kommun ger ett bidrag på 42 300 kronor. Dessutom har Kungliga Socialstyrelsen gett ett bidrag på 5 000 kronor. På personalsidan har föreningen haft en oavlönad praktikant i form av en hemvårdarinneelev från Uppsala hemvårdarinneskola.

1968 slutar Birger Styhre att ansvara för båttrafiken mellan Strömstad och Blötebogens brygga. Båten Tärnan har gjort sitt. En mindre privat båt har hjälpt till med båda varu- och personaltransporter mellan de reguljära turerna som körs av AB Kostertrafik.

När revisorerna går igen böckerna så blir det en hel del anmärkningar som föreläggs styrelsen i ett dokument som upptar 9 punkter.

Anmärkningarna är inte särskilt allvarliga. Där står bland annat att verifikationerna bör numreras i övre högra hörnet, helst med rödpenna. I balansräkningen skall skulderna redovisas till vänster och

tillgångarna till höger och i Vinst- och förlusträkningen skall utgifterna finnas till vänster och inkomsterna till höger.

1969 blir ett smått historiskt år. Det är första gången sedan 1952 som ingen dubbling av perioderna sker på föreningens koloni. Orsaken till detta är att antalet anmälningar till koloniverksamheten har minskats. Detta gjorde att 38 barn fick 6-veckors kolonivistelse.

1970 fick styrelsen en knäpp på näsan av revisorerna. Anledningen var att räkenskaperna inte lämnas till revision förrän i början av april. Årsmötet var utlyst till den 27 april.

Det är för knappt om tid säger revisorerna som också pekar på stadgarnas bestämmelser att revisionen skall vara verkställd före februari månads utgång. Dessutom står det att årsmötet skall hållas före mars månads utgång.

Lite syrligt säger revisorerna i sitt brev till styrelsen " Något beslut om ändring av dessa paragrafer finns så vitt vi vet inte".

Nu minskar antalet platser på Grängesbergskoloni från 40 till 35. Orsaken är att det köpts nya sängar och skåp. Dessa tog större utrymme i anspråk än det tidigare uttjänade möblemanget.

Detta var också ett stort renoveringsår. Utöver de nämnda ny-investeringarna så köptes nya madrasser, påslaken och örngott, ny spis och ny flaggstång.

Plattor har satts upp på väggar och tak i matsalen, målning har gjorts av samtliga salar, tvättrum och matsal. Totalt uppgick investeringar och reparationer till 57 558 kronor och 56 öre. Lägg därtill en kostnad på 2 622:16 för reparationskostnader av bryggan som skadats av vinterns is. Halva denna kostnad betalade dock Grängärde kommun.

1971 var behovet av två perioder aktuellt igen. Sammanlagt blev det 70 barn som fick vistelse under sommaren. Nu kom barnen från hela Ludvika kommun eftersom en kommunsammanslagning ägt rum under året.

Detta betydde också att en samverkan skett mellan föreningens styrelse och den nybildade socialnämnden i kommunen.

Ludvika hade sedan tidigare år koloniverksamhet i Brevik och Träslövsläge. Totalt hade det kommit in 311 ansökningar om kolonivistelse detta år.

Det första bidrag som den nya kommunen anslog till koloniverksamheten kom att lyda på 53 000 kronor. Från Barnens Dagsfesten fick föreningen mottaga hela 32 000 kronor.

Efter koloniperioden slut hade skollovsföreningen fått vetskap om att flera sängar hade blivit förstörda på grund av att barnen hoppat i dem. Gustav Rosengren, verkställande ledamot i styrelsen, beslutade att ge byggmästare Adamsson i Strömstad i uppdrag att lägga en skiva i sängarnas botten. Detta kom att kosta 2 000 kronor vilket styrelsen godkände på ett möte i november.

1972 beviljade Ludvika kommun ett bidrag på 60 000 kronor till koloniverksamhet på Öddö. Driftskostnaderna kom dock att uppgå till 67 744:95, vilket blir 33:96 per barn och dag.

Detta föranledde styrelsen att ansöka om ett tilläggsanslag hos kommunen. Välviljan var stor så ytterligare 10 800 kronor kom från kommunens kassa.

Badplatsen utrustades med en ny båt detta år. Den var gjord av plast.. Nu började föreningen också att undersöka uthyrning av anläggningen till andra intressenter på tid som låg utanför kolonitiden.

Under en månad 1972 hyrde därför Örlogsbasen Väst i Frölunda anläggningen för kursverksamhet och för detta betalade man 4 000 kronor. Örlogsbasen stod för alla driftskostnader under hyrestiden.

1973 görs omfattande reparationer av personalbostäderna till en kostnad av 25 653 kronor och 10 öre. Under vintertiden, från den 15 augusti till 15 maj har personalbostaden hyrts ut till en skollärare för 200 kronor i månaden. Hyresgästen fick dessutom svara för el-förbrukning och dylikt.

Den gamla kiosken som funnits på kolonin är färdig att rivas. En förfrågan om att få riva byggnaden och ta virket för en kostnad av 100 kronor beviljades av styrelsen.

I den ekonomiska stat som finns för koloniverksamheten framgår att föräldraavgifter skall uttagas för kolonivistelse. Detta är första gången detta finns upptaget i ett protokoll.

Där sägs att avgiften skall vara den som gäller för barn-tillsynsverksamhet enligt ett cirkulär som Kommunförbundet gett ut 1969. Men något formellt beslut om att avgift skall tas ut har inte antagits.

1974 kommer två av kolonibarnen från Smedjebackens kommun. I tvättstugan har installerats en tempererad dusch, barnen har fått toaletthinkar på sina rum och dessutom en transistorradio. Kolonin fick också en idrottsplats.

1975 var bidraget från kommunen uppe i 80 000 kronor. Varje år görs en del smärre reparationer på fastighet och dessutom skall allt försäkras. Kostnader för detta var under året 50 048:33 kronor. En del klagomål har inkommit på avgiften för kolonivistelsen. Vissa distriktsnämnder har fått träda in och betala räkningar. Nu beslutar koloniernas ledning att taxan för barntillsyn skall användas med ett

avdrag på 2 kronor. De familjer som uppbär socialhjälp skall dock ha fri vistelse.

En minigolfbana får detta år lånas till Öddö och dessutom införskaffas volleyboll och enmanstennisspel.

1976 var kommunens bidrag uppe i 94 280:25. Driftskostnaderna var 88 167:31. Men det kostade också mycket pengar att underhålla fastigheterna 50 758:30 öre var denna summa 1976.

Västkustens Örlogsbas vill sätta upp en kopplingsstolpe på Halserberget och av den anledningen vill man arrendera 25 kvadratmeter mark på 20 år. Styrelsen tillåter detta och får 750 kronor i arrendeersättning.

För att inte behöva ta av kapitalet såldes skog för 32 800 kronor och 30 000 kronor kom från Barnens Dagsfesten.

Brandchefen i Strömstad hade gjort inspektion och nu hade styrelsen fått en lista på åtgärder som måste göras till kommande säsong.

Bland annat skall det finnas ett slangskåp med 25 meter brandslang på nedre våningen och ett liknande med 15 meter slang på övre våningen.

Antingen måste larmklockor sättas upp på varje våning eller också automatiska brandlarm med rökdetektorer.

Styrelsen beslutade att köpa brandskåp och rökdetektorer. Dessa blev dock försenade. De kan installeras först i maj 1977.

1977 fick kommunen ge ett anslag på 100 000 kronor eftersom inga pengar kunde erhållas från Barnens Dag. Årets festligheter gick med stor förlust.

1978 utökades verksamheten så att tre grupper kunde mottagas. En period blev nu cirka tre veckor och sammanlagt kunde man nu ta emot hela 105 barn. Givetvis ökade kommunens kostnader så nu blev anslaget hela 172 500 kronor.

Barnens Dag gav ånyo ett överskott så 5 505:70 lämnades i kolonibidrag. Dessa medel fördes över till Barnens Dagsfonden.

Detta år var det några av barnen i den första gruppen som drabbades av ett virus. Det gick dock snabbt över.

1979 blev det två kolonigrupper. En av dessa perioder var öppen för hela familjer. Familjerna var oerhört positiva till att kunna ha denna vistelse tillsammans med barnen.

Totalt kom 62 barn att delta i årets verksamhet som hade ett bra väder under första perioden men mer skiftande under den andra.

Från Barnens Dag fick föreningen hela 25 000 kronor detta år. Pengar som fördes till fonden och som skall användas till underhåll av fastigheterna och inköp av diverse inventarier för barnens bästa.

1980 var det åter tre grupper men nu hade tiden krympt till att omfatta två veckor per grupp. Sammanlagt blev det 87 barn som fick vistelse denna sommar.

En hel del underhållsarbeten genomfördes på byggnaderna och totalt kom det att kosta 50 158:45. Detta medförde att 29 330:86 måste tas ur de fonderade medlen för att klara underskottet på underhållssidan.

1981 byttes alla fönster på kolonin södra sida. Det blev så kallade kopplade fönster som alla tillverkats av Norrbo snickeri och sattes upp av en byggfirma i Strömstad.

Personalbostaden har fått nytt säkringsskåp och nya elkablar och efter vägen ner till bryggan har ny dräneringsslang lagts. Allt till en kostnad av 43 114 kronor.

1982 var det 81 barn på kolonin uppdelade på tre perioder. En del smärre jobb gjordes på anläggningen. Bland annat sattes stegar upp till andra våningen för att snabbt kunna evakuera de som vistades där vid en eventuell brand. Dessa stegar sattes upp vid fönstren till sovrum och TV-rum. Dessutom har en skyddskorg satts upp på stegen från balkongen.

Trots detta blev det ett överskott på underhållskontot med 12 229:50 vilket överfördes till Barnens Dagsfonden för att kunna användas i framtiden.

1983 består personalen av en föreståndare, en kokerska, fyra lekledare, två kvinnliga och två manliga. Dessa har också tjänstgjort som köksbiträden. Kostnaderna för de 83 barnen belöper sig nu på 189:97 per dag.

1984 ökade kostnaderna för barnens vistelse till 243:25 per dag. En av orsakerna till detta var de fasta kostnaderna endast delades på 71 barn.

1985 blev det två grupper igen och totalt fick 55 barn sommarvistelse.

1986 drabbas kolonins kök av vattenskada i taket. Därför måste en del reparationsarbeten göras innan kolonin tas i drift. Men för att hålla kostnaderna nere så utförs dessa jobb av styrelseledamoten Gustav Rosengren.

När han också är på plats så målar han kring fönstren i personalbostaden, lagar dörrar på skåpen i barnens rum och gör i ordning

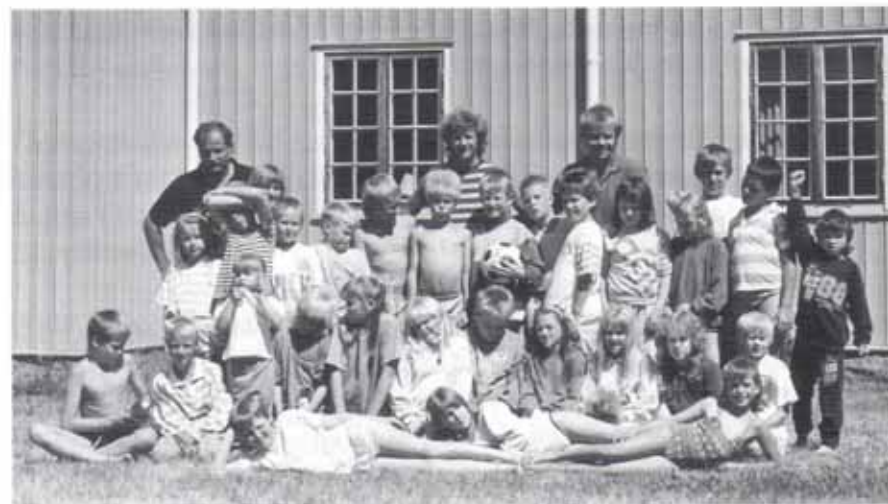
gräsmattorna. Allt detta kostade endast 14 018 kronor och då ingick även försäkringspremien i denna summa.

1987 är också Rosengren på plats och gör massor av jobb. Men nu har räckena till balkongerna blivit så dåliga att nya stolpar och överliggare måste bytas ut mot impregnerat virke. För att klara detta måste en byggnadsfirma i Strömstad anlitas.

Dessutom har alla vindskivornas vattbräder ersatts med plåt, skorstenen på kolonibyggnaden har fått plåt som heltäckning och beslag har satts upp på personalbostadens skorsten. Skorstensjobben har utförts av Sörviks Plåtslageri AB.

1988 var det 56 barn som fick sommarvistelse. Ludvika kommun bidrog med 284 000 kronor till driften. Efter den sista kolonigruppens hemfärd hyrdes anläggningen ut till Falu kommun under 10 dagar. För detta fick föreningen 10 000 kronor i hyra. Detta tillsammans med en del ränteinkomster gjorde att föreningen kunde återföra 4 460 kronor och 41 öre till Barnens Dagsfonden.

1989 hyrde Falu kommun anläggningen under 10 dagar men nu hade hyrespriset ökat till 14 000 kronor.

En av grupperna som fanns på kolonin 1989. I den bakre delen finns ledarna Jan Andersson och Torbjörn Messing. Leif Svensson föreståndaren till höger.
Foto: Karl-Georg Karlqvist

1990 blir första året som de två grupperna kommer att kosta över 300 000 kronor. Totala summan för driften kom att stanna på 301 512 kronor vilket också var det bidrag som Ludvika kommun lämnade.

1993 var det tre grupper som fick åka på kolonivistelse vilket gjorde att det fanns plats för 84 barn. Vädret var riktigt bra med mycket sol vilket gav rikliga tillfällen till bad. Föreståndarjobbet delades mellan Leif Svensson och Eva Andersson.

Som bilaga finns ett utdrag ur kassaboken som bland annat visar att resorna Ludvika-Strömstad kom att kosta 18 557 kronor och 37 öre. Dessutom kostade båtresorna 11 235 kronor.

1994 fick även skollovskolonin tillgång till det som kallas för ALU arbeten (ArbetsLivsUtveckling). Det var två man som bland annat

såg till att personalbostaden Blötebogen blev nymålad. Dessutom gjordes en hel del röjningsarbeten.

1995 uppgick kostnaderna för de tre grupperna till 458 190 kronor. Vistelsetiden var två veckor och sammanlagt kom det att bli 1 008 kolonidagar.

Sjöboden vid Blötebogen har rustats under sommaren så den är numera beboelig under sommartid. Det går åt mycket ström på kolonin. Elräkningen till Strömstad kom att sluta på 26 224 kronor.

1998 var det dåligt väder nästan hela sommaren. Till råga på allt elände så råkade både barn och personal ut för magsjuka under perioderna.

Samma år förnyades skollovskolonins stadgar efter att ha fungerat i 98 år. Men det moderna samhällets förändringar krävde också att föreningens stadgar moderniserades till en del.

Bland annat innebar detta att vissa av föreningens sysslor och ansvarsområden delades upp på styrelsens medlemmar och ersättare.

1999 hyrs kolonin ut vid flera tillfällen till andra än Ludvika kommun. Totalt fick föreningen hyresinkomster på 39 600 kronor. Detta år gjordes stora underhållsjobb på anläggningen eftersom speciella pengar ställdes till förfogande av Ludvika kommun.

Personalbostaden och kolonibyggnaden fick helt nytt elsystem, ny brunn har borrats, ny toalettbyggnad har byggts och ventilationen i köket förbättras. Totalt kom detta att kosta 377 000 kronor.

2000 blev det år som satte fart på kolonins uthyrningsverksamhet. Kommunens skolor har börjat förlägga sina lägerskolor till Öddö. Västerbergslagens UtbildningsCentrum (VBU) har också haft

verksamhet på kolonin, kollektivet i Molkom har hyrt en vecka och funktionshindrade från Falun har funnits på plats i 10 dagar.

Detta gav givetvis ett fint tillskott i kassan eftersom 91 838 kronor kom in på uthyrningen. Styrelsen har fått 15 000 kronor från Stockholms Fjällkoloniförening och 5 000 kronor från Grangärde- bygdens Supporterklubb.

Anläggningen skall bli bättre handikappanpassad och styrelsen skriver detta år till flera instanser och begär medel för att åstadkomma detta. Tyvärr finns inget positivt att berätta om på detta område men ansökningarna kommer att fortsätta att skrivas.

Öddö jubileumsåret 2001

Fortfarande finns det två stora kolonibyggnader på Öddö. Grangärde och Grängesbergs kolonin. Grangärdekolonin ägs av Ludvika kommun och det är tekniska kontoret som ansvarar för driften.

Grängesbergskolonin drivs av Grängesbergs skollovskoloniförening och medlemmar i den organisationen är alla boende i Grängesberg.

Koloniverksamheten drivs av kommunen och har därmed ansvaret för den personal som anställs på de bägge kolonierna. Fyra veckor varje sommar får kommunens barn en chans att vistas på kolonin i perioder om två veckor. Därutöver ges en vecka till funktionshindrade barn.

Även i dag finns en del sociala aspekter med i bilden när platserna fördelas. Behovet av miljöombyte, och avlastning för de anhöriga är två bitar som finns med vid uttagningen av kolonibarnen.

Efter att koloniperioden är slut finns det möjlighet för andra att hyra anläggningen. Några stugor hyrs ut till privatpersoner där kommunens anställda har förtur.

De stora kolonibyggnaderna hyrs ut till andra intressenter.. Det är andra kommuner som hyr för lägerveckor, rekreation för funktionshindrade och dessutom för familjeveckor. Även den kommunala musikskolan har under några år haft ett läger för sina orkestermusikanter på kolonin.

Under jubileumsåret har Ludvika kommun ställt medel till förfogande för att flera skolklasser kunnat ha en lägervecka på Öddö. Bilderna här är från Parkskolans klass fem och bilderna är tagna av Siv Furugren.

Under jubileumsåret har även en del andra arrangemang genomförts. I maj genomfördes en Barnens Dag i Cassels och dess omgivningar med bland annat en utställning kring verksamheten på Öddö.

Ett annat populärt inslag var en nostalgitripp med tåg till Öddö där deltagarna fick en övernattnig på kolonin.

Strömstads kommun bjöd på två timmars båttur i skärgården med kommunalrådet Erland Lundqvist som guide. På kvällen serverades gemensam middag och minnenas afton blev just så omfattande som den kan bli när ett 90-tal före detta kolonibarn kommer samman.

Nedanstående bilder är från den resa och de är tagna av Jan Larsson.

Gemensam middag ingick i programmet när nostalgitrippen genomfördes.

Det utbyttes ett och annat minne i samband med rundvandring på Öddö.

Anita Persson och Lillian Larsson minns sin kolonitid mycket väl.

Jubileumsårets kolonibarn firade de 100 åren med en liten fest i juli. Helena Rabogliathi var föreståndare och hon kunde dela ut t-shirt till alla barnen. Tre rätters middag, kaffe med tårta och räkkalas vid stranden ingick också i festligheterna.

Blötebogen

- ett dyrbart arrende

Vid koloniområdet på Öddö finns en fastighet som betecknas med namnet Blötebogen. Den inköptes 1925. Denna fastighet har genom åren arrenderats ut till olika personer.

Under åren har det funnits händelser som blivit väldigt kostsamma för föreningen. Men det finns också många glädjeämnen kring Blötebogen.

Blötebogen köptes 1925 och arrenderades ut till 1962 då den gjordes till personalbostad.

1947 byggdes en ny båtbygga vid Blötebogen och en ny sjöbod. Det kom att kosta 1 384:70. Arrendavgiften för fastigheten gav föreningen en inkomst på 550 kronor.

1949 flyttar den dåvarande arrendatorn från Blötebogen. Någon ny har inte föreningen lyckats att hitta. Styrelsen konstaterar dock att en rätt omfattande reparation av boningshuset borde företas och vissa förberedelser för detta har vidtagits.

1950 hittades en ny arrendator. Någon ersättning i kontanta medel fick inte föreningen utan arrendatorn skulle sköta transporterna till Öddö. Men skollovskoloniföreningen beslutade samtidigt att av Grangärde kolonin ta ut 300 kronor för de transporter arrendator Jansson skulle göra för denna koloni. För egen räkning skulle 250 kronor påföras eftersom Grängesbergskolonin låg närmare än Grangärdekolonin.

Under året har omfattande reparationsarbete påbörjats på bostadshuset. Även ett nytt höns hus med plats för 100 höns skall byggas på gården. Totalt räknar föreningen med att dessa jobb kommer att kosta 8 500 kronor.

1957 utdömer brandsynförättningen den befintliga skorstenen på fastigheten.. Den måste rivas och en ny skorsten skall byggas. Dessutom installeras centralvärme i bottenvåningen med en värme-panna i köket. 12 779:91 kostar dessa jobb. Kostnaderna har dock kunna hållas nere genom att alla ritningar och entreprenad-handlingar upprättas av civilingenjör Bo Bjurström i Grängesberg. Han har även varit kontrollant och avsynare för jobben.

Arrendatorn Karl Jansson skickar en räkning till skollovskoloni-förening för elström och fotogen under pågående reparation. Men ingenjör Bjurström skriver i ett brev att han tycker att kostnaden 150 kronor är allt för hög. "Ni måste ha räknat fel på något sätt", skriver

han. Han vill heller inte godkänna ersättningen för städningen som upptar 100 kronor.

"För en motsvarande städning i Grängesberg betalar vi högst 50 á 60 kronor". Därför skickar han tillbaka räkningen och ber Karl Jansson tänka över om beloppen kan vara riktiga.

För att klara kostnaderna för ombyggnaden har föreningen under åren avsatt medel från skogsförsäljning och dessutom togs pengar ur de disponibla medlen från Barnens Dag. Efter ombyggnaden har egendomen Blötebogen bokförts till ett värde av 15 000 kronor.

1958 byggdes en ny ångbåtsbygga vid egendomen.

1959 drogs nya vattenledningsrör i fastigheten och en hydrofor-anläggning installerades. Allt för en kostnad av 5 644:76 kronor. 1959 får föreningen ånyo ett arrende på 550 kronor för Blötebogen.

En trilslande arrendator

A rrendatorn Karl Jansson sägs upp från arrendet av Blötebogen 1959. Han skall flytta från arrendet den 14 mars 1960 enligt styrelsens beslut. Fastigheten skall i fortsättningen användas som personalbostad och marken skall användas till lekplats och bollplan för kolonibarnen.

Häradsdomare Roland Adolfsson fick i uppdrag att ordna detta och vidtala berörda myndigheter om att få lägga ner Blötebogen. Samtidigt beslutar styrelsen att inte göra något åt vattenledningen till ladugården eftersom verksamheten skall upphöra. Det kommer att visa sig vara ett dyrbart beslut.

En tvist mellan arrendatorn Karl Jansson och skollovskoloni-föreningen tager sin början. Dels gäller det en ändring i

arrendekontraktet och dels en ersättning för vattenhämtning som arrendatorn måste göra för djurens räkning.

Vattnet i ladugårdsbrunnen hade blivit hälsovådligt. Därför måste vatten hämtas från en annan avlägsen plats. För detta ville arrendatorn ha ersättning med cirka 2 000 kronor.

Vid en träff med Karl Jansson framlades ett förslag som innebar en viss kompensation för transporterna. Han ville även ha en viss kompensation för att flytta från Blötebogen den 14 mars 1960 som styrelsen ville. Men denna ersättning ville inte styrelsen gå med på därför blev det rättegång om Jansson krav.

I den kommande rättegången hävdade skollovskoloniföreningen att Jansson gjort sig skyldig till kontraktsbrott eftersom han inte utfört rensning av den brunn som skulle förse ladugården med vatten.

Arrendatorn vann bägge målen i häradsrätten. Han skulle få den ersättning för vattentransporten han krävde. Dessutom hade han inte gjort sig skyldig till något kontraktsbrott och häradsrätten ogillade föreningens uppsägning av Janssons arrendekontrakt. Därför kunde han förlänga detta i ytterligare fem år.

Målet kunde föras vidare till hovrätten. Det undersöktes vilka möjligheterna var att få en ändring av häradsrättens dom. Det visade sig att chanserna var små så därför beslutade styrelsen att inte driva något av fallen vidare utan finna sig i häradsrättens dom.

Men det fanns en hake. Ersättningen för vattentransporten gällde ett tidigare år så arrendatorn kunde komma med nya ersättningsanspråk för innevarande år och fram till dess att vattenfrågan var löst.

Ersättningen som domstolen slog fast uppgick till närmare 2 000 kronor per år. För att få vatten till ladugården behövdes en ny vattenledning på cirka 35 meter från bostadshusets

hydroforanläggning. Totalt kom denna process att kosta skollovskoloniföreningen 5 743:73 kronor.

Jansson fortsätter dock att trilskas och begär 125 kronor för förstörda gärdesgårdar i samband med att skogsavverkning genomförts. Styrelsen tyckte det räckte med 100 kronor och beslutade den 23 februari att sända denna summa till Jansson. Han accepterar inte detta utan skriver ett brev den 31 mars till styrelsen.

"Erkänner härmed brev jämte protokollsutdrag, vilket jag bekommit denna dag, och ser häri att styrelsen beslutat bevilja mig en summa av 100 kr. Detta besvär med att sända dessa pengar vill jag inbespara styrelsen då jag ej kommer att ta emot några beviljade nådegåvor. Då herr Adolfsson besökte mig sist, gick jag med stor tvekan, och mest för att göra herr Adolfsson en personlig glädje, med på att pruta ner den, av ojäviga värderingsmän föreslagna summan, och därmed kanske styrelsen fått den uppfattningen, att det går att hålla på och pruta hur mycket som helst. Det är emellertid en stor missuppfattning, och vad mig beträffar är det alla redan färdigprutat, men för att ej vara vrång skall jag vänta tills den 10 april.

Har jag då erhållit den summan, som herr Adolfsson gick med på, 125 kr skall saken vara glömd, i annat fall lämnar jag den ursprungliga räkningen 142:50 kr. till min advokat f.v.b. till Norrvikens häradsrätt, då det ser ut, som den minsta lilla struntsak måste inför ting numera, för att få rättvisa på den.

Högaktningsfullt Karl Jansson Blötebogen".

Vid ett styrelsemöte den 22 april finner därför skollovskoloniföreningen sig nödsakad att betala den begärda 125 kronorna. Allt för att slippa rättslig prövning.

Inte nog med detta. Han vill också ha ersättning för att ha hämtat mjölk och andra varor på söndagar. 112 kronor ville han ha. Föreningen tyckte att detta ingick i arrendekontrakten och medgav

bara ersättning för transport av filter. Detta var värt 16 kronor enligt styrelsen och betalade denna summa till Jansson.

Jansson var dock missnöjd och lät en advokatbyrå i Strömstad skicka ett krav på den resterande summan, 96 kronor, och därtill in-drivningskostnader på 10 kronor. Föreningen betalade men var noga med att betona att detta var en engångsföreteelse.

Dan före lucia 1960 kommer en ny räkning från Karl Jansson. Den upptar totalt 1 596 kronor. Det är ersättning för vattenkörning till ladugården från en brunn vid havet under tiden 1 oktober 1959 till 15 maj 1960. Trekvarts timme per dag blir totalt 171 timmar och Jansson vill ha 7 kronor i timmen.

Han vill dessutom ha ersättning för att ha kört in vattnet till kreaturens vattenkoppar. 114 timmar som skall ersättas med 3:50 i timmen.

Av protokollet framgår att styrelsen tycker att det börjar bli en fars eller att alltsamman urartar. Avståndsuppgifterna på räkningen är helt felaktiga. Det finns en tappkran intill caféväggen, endast 40 meter från ladugården. Styrelsen tänkte inte betala räkningen och det skrev man i ett brev till arrendatorns advokatbyrå.

Den 28 januari 1961 var det nytt styrelsemöte och då hade ytterligare en brevväxlingen skett. Styrelsen tyckte att man i tidigare tvister gått Jansson till mötes i flera fall så han kunde nöja sig med detta.

Men icke. Jansson ville ha sina pengar och hävdar att det spelar ingen roll om han hämtat vattnet vid caféväggens kran eller i brunnen.

"Sett per tidsenhet kommer det så mycket mer vatten ur brunnen vid havet än ur vattenpostventilen vid caféväggen" därför är tidsåtgången densamma. Styrelsen vill fortfarande inte betala.

Då kommer ett brev från Norrvikens advokatbyrå där exakta tids-angivelser finns redovisade för vattenhämtning vid caféväggen:

" Gå från bostadshuset till ladugården och plasera flaskorna på vagnen. Selning, lösgörning av hästen och spänna för vagnen 2 gånger dagligen, 10 minuter.

Körning från ladugården till kaffestugan 2 gånger pr dag, 6 min. Ifyllning av flaskorna hela tiden när vattnet rinner för fullt under påfyllningen 2 gånger per dag, 12 min.

Spänna från hästen, leda den i stallet, binda och sela av den 2 gånger dagligen 8 min, tillsammans 36 min."

Med dessa tidangivelser som grund konstaterar styrelsen att Jansson uppgett för mycket tid i den första räkningen, även om den tiden av-såg vattenhämtning vid havet. Nu har han medgett att det gått att hämta vatten vid caféväggen och därför skall ersättningen endast beräknas efter detta.

I mars medger Jansson att tidsåtgången är kanske i mesta laget. Han sänker kravet till 137 timmar men anser att summan ändras inte. Janssons advokatbyrå vill ha pengarna senast den 6 mars.

Styrelsen anför en hel del synpunkter på Janssons agerande och slutar sitt brev till advokatfirman med orden "ersättningskraven visar att arrendatorn saknar sinne och förståelse för skälighetssynpunkter i mellanhavandet mellan honom och fastighetens ägare".

Men styrelsen beslutar dock under protest lämna Jansson ersättning. Det blir 1 358 kronor som baseras på hans senaste uppgift om tids-åtgången.

För att slippa fler tvister i detta ärende beslutar styrelsen att ta in anbud på en vattenledning från caféväggen till ladugården. Dessa anbud kom att uppta grävkostnader på 1 850 kronor och material för 295 kronor, tillsammans 2 145 kronor. En summa att jämföras med alla ersättningar som föreningen fick betala ut till Jansson från stämningen till de sista vattentransporterna.

1961 är arrendeinkomsten 250 kronor utgifterna uppgår dock till 5 669:75. Efter bråket med arrendatorn så beslutas om en vattenledning till ladugården.

En offert från Strömstads Värme och sanitets AB visar att de utför jobbet får 295 kronor. Då ingår inte jobbet med att gräva där slangen skall ligga.

1962 ville arrendatorn Karl Jansson bli befriad från sitt arrendekontrakt. Han hade blivit allvarligt sjuk och kunde inte fortsätta att jobba på gården. Den 1 november flyttade han från Blötebogen.

Nu beslutade styrelsen att fastigheten inte längre skulle hyras ut. Därmed var också saken med den trilskande arrendatorn ett minne blott.

1963 tas fastigheten helt i anspråk som personalbostad. En del av åkerarealen intill fastigheten kommer att användas som lekplats och bollplan för kolonibarnen.

Blötebogen låg idylliskt intill vattnet och tillhörde inte kolonin förrän 1925. Denna bild är tagen i slutet av 1910-talet.

Donationer

Carl Fredrik Liljevalch Junior bildade med hjälp av engelskt kapital Grängesbergs Grufve AB 1893 och tog initiativet till Trafik AB Grängesberg-Oxelösund. Därmed kan det inte vara fel att påstå att, han mer än någon annan, förtjänar att kallas för Grängesbergs grundare.

Vid sin död 1909 kom ett testamente fram som var daterat 31 januari 1908. Där får Trafikaktiebolaget ansvaret för en stor donation. Donationen omfattar 50 000 kronor. Summan skall delas upp på två fonder som bägge skall bära donatorns namn. Summan skall delas

på hälften och den skall delas mellan Skollofskoloniföreningen i Grängesberg och Kiruna högre folkskolas Linnéfond.

Det slås fast att endast avkastningen av fondens medel skall kunna användas. Det enda som kan ändra på detta är om styrelsen för trafikbolaget har en annan uppfattning.

Det står också i donationsbrevet att donatorn vill att donationen inte skall offentliggöras utan bevaras hemlig av Trafikaktiebolagets styrelse. Detta meddelades från utredningsmännen i dödsboet den 19 december 1910.

Men den 7 december kom ett nytt brev. Där meddelades att ytterligare 35 000 kronor står Trafikaktiebolagets förfogande för de bägge fonderna.

Denna gång fastställs att 25 000 kronor skall gå till Kirunafonden medan resterande 10 000 kronor skall tillfalla koloniföreningen.

Två dagar senare, den 9 december, skriver Trafikaktiebolaget ett brev till utredningsmännen och uttalar sitt varma tack och lovar att sköta det hela efter uppgjorda önskemål.

Den sista december 1911 är ett nytt donationsbrev daterat till föreningen. Sällskapet Enighet och Vänskap i Grängesberg överlämnar då en summa på 20 874 kronor och 3 öre till Skollofskoloniföreningen för inrättande av fond.

Denna fond skall heta "Sällskapet Enighet och Vänskaps fond" och den skall förvaltas av styrelsen för föreningen. Syftet med fonden är att den skall främja sådan verksamhet, och ge möjlighet att vidtaga åtgärder, som syftar till ge svaga barn i Grängesbergs kapellförsamling möjlighet att vinna hälsa och krafter.

Donationsbrev

Till Skollofskoloniföreningen i Grängesberg
öfverlämnar Sällskapet Enighet och Vänskap i Gränges-
berg härmed ett belopp af 20 874 .. och 3 öre att under namn
af Sällskapet Enighet och Vänskaps fond af förvaltningen
förvaltas och användas till främjande af sådan verk-
samhet och vidtagande af sådana åtgärder, som syft-
ar till att vinna hälsa och krafter åt svaga barn från
Grängesbergs Kapellförsamling.
Endast hälften af fondens kapitalbelopp får för-
brukas för i främmande ändamål, hvadan alltså
kapitalet inte får minskas.
Grängesberg den 31 december 1911.

E. F. Skelöf
E. F. Skelöf
N. M. Moss
Alf Hansson
Alf Hansson
Alf Hansson

Ett vackert handskrivet dokument berättar om den donation som Sällskapet Enighet och Vänskap ger till Skollofskoloniföreningen

Små lustigheter

Genom åren har det givetvis förekommit flera små lustiga episoder. För att dessa skulle hamna i eftervärlden behövdes en sekreterare som nogsamman berättade i protokollen om bakgrunden till vissa beslut. En del av dem som finns skall vi återge här.

1913 den 21 mars beslutade Skolovskoloniföreningen att ge Hjalmar Eklund en erkänsla för sitt stora jobb med Barnens dags basarer och fester. Gratifikationen bestod av ett resebidrag på 50 kronor så han kunde åka till Öddö och bese kolonin.

Men för att vara säker på att han skulle få det bra på Öddö så utsåg styrelsen Oskar Henriksson till manligt biträde med en avlöning på 1 krona och 25 öre per dag samt allt fritt

1920 anställdes Tekla Facht från Ludvika som föreståndarinna för Grangärde koloni. Hon hade en son som var 10 år som hon ville ta med sig till Öddö. Styrelsen beviljade detta men beslutade att hon fick bekosta resan själv för sonen och att hon skulle betala 1 krona om dagen för maten. Denna summa skulle tas från hennes avlöning.

1922. Eftersom det finns två kolonier, Grangärde och Grängesberg, finns det också två föreståndarinnor. Detta är framför en av föreståndarinnorna klagomål på kollegan hos den andra kolonin. Hon anser att kollegan inte är lämplig.

Styrelsen gör en undersökning och finner påståendet felaktigt. Ett bevis för detta är att föräldrarna till barnen på den koloni där den "olämpliga" föreståndarinnan jobbar, har skickat in ett tack till tidningen för sommarens goda jobb.

Styrelsen konstaterar i ett protokoll att det hela rörde sig nog mest om att förhållandet mellan de bägge föreståndarinnorna inte varit det bästa. För att slippa liknande problem i framtiden med de båda damerna beslutar styrelsen att anställa nya föreståndarinnor på bägge kolonierna.

1931 får styrelsen ett förslag på sitt bord om att ett dike vid kolonin borde grävas upp. Offerten som inlämnas, och som antas, upptar en kommande kostnad på exakta 218 kronor och 75 öre.

1965 blir Marianne Bergkvist föreståndarinna på Grängesbergs koloni. Hon får en ersättning på 2 470 kronor i månaden. På Grangärde koloni blir Britt Hedman föreståndarinna och hon får 2 370 kronor i månaden.

1968 har styrelsen fått en fråga om utflykter för barnen som är på kolonin på sitt bord. Styrelsen tycker att detta borde kunna ordnas men då för de barn som skall vistas på Öddö under bägge perioderna.

Beslutet blir att dessa barn skall få åka båt förslagsvis till Halden men resan skall läggas när byte sker av barn mellan 1:a och andra perioden.

Samma år besöker ledamöter ur barnavårdsnämnden Öddö. Resan från Strömstad till Öddö hade gjorts med ett motorfartyg som tillhörde Sixten Pettersson. Han har kunnat köpa denna båt efter medverkan av de sociala myndigheterna i Strömstad.

Skolovskoloniföreningen har gett tillstånd till att han får trafikera sträckan mellan Strömstad och Blötebogens brygga. Barnavårdsnämndens ledamöter föreslår dock samstämmigt att inte barnen skall få åka med denna farkost när de skall till kolonin. De borde åka med Kosterbåtarna i stället. För att kommunikationen skulle fungera perfekt så hade en Walkie-talkie inköpts för att kontakten med Kosterbåtarna skulle kunna upprätthållas.

Det blev en lång debatt kring denna rapport när föreningen hade sitt styrelsemöte den 28 juni 1968. Beslutet blev dock att persontransporter skulle ske med Kosterbåtarna och Sixten Pettersson skulle få köra godset.

1970 beslutar det gemensamma arbetsutskottet att personalens fria resor med Kosterbåtarna hade blivit så betungande att de måste dras

in. På samma möte beslutas att all personal och barnen får åka till Halden på en utflykt. Den resan skall företas med båt.

Vid samma möte avslog styrelsen inköp av en gräsklippare eftersom gräset ansågs vara av den beskaffenheten att en gräsklippare inte klarar av att klippa det.

Vid ett styrelsemöte ett år senare finns dock ett beslut om inköpet. Protokollet anger inte om gräsets beskaffenhet hade ändrats.

1973, den 2 juli, fick styrelsen rapport om att Gustav Rosengren lånat en TV apparat som hade TV 2. Den hade ställts på kolonin och skulle den inköpas måste också en antenn införskaffas. Totalt skulle det hela kosta 800 kronor och det tyckte styrelsen man hade råd med.

1974 skriver en doktor Hardt en skrivelse till länsstyrelsen i Göteborg och Bohuslän och säger att all skogsavverkning på Öddö skulle förbjudas.

Gustav Rosengren får i uppdrag att åka på ett möte med representer för länsstyrelsen och efter detta lämnas rapporten att byråinspektör Storm anser att den avverkning som skall göras bara är av skogsvårdande natur. Han skickar därför ett brev till doktor Hardt att något stopp blir det inte. Även naturvårdsverket ansluter sig till denna ståndpunkt.

1975 rapporterade Gustav Rosengren att han vid ett besök på Öddö monterat och dragit fram vatten till barnens toalett. Allt för att barnen skulle kunna tvätta sina händer efter toalettbesöket. Styrelsen noterade detta med tacksamhet.

1976 den 26 juli firades Öddökoloniens 75-års jubileum. Detta skedde på Öddö och hedersgäster var de barn som då fanns på kolonin. Barnen bjöds på extra förplägnad.

Senare på kvällen hölls en enkel festlighet för personal och styrelsen där direktör Boris Serning höll en kort historik över kolonins verksamhet genom åren.

Maten är viktig

En veckas mat på kolonin var noga planerad. Allt för att barnens vikt skulle bli den önskade Matsedeln hänvisade till en speciell kokbok där allt fanns beskrivet.

Måndag

Frukost: Rågmjölsgröt med äpple, sid 57, mjölk, eller vattengröt med sirap, sid 57. Hård smörgås med ost, sid 56, hårt bröd. Stuvade fiskbullar sid 81, potatis.

Middag: Morotspuré sid 61. Risgrynskaka sid 87, saftsås sid 92.

Kvällsmål: Havregrynsvälling sid 59 eller surmjölk. Mjuk smörgås. Hård smörgås, messmör, hackad persilja.

Tisdag

Frukost: Havregrynsgröt med socker sid 58, mjölk. Hård smörgås med ost, hårt bröd, Pytt i panna sid 80. Morotsklubba sid 56. (morotsklubba även till småbarn).

Middag: Sjömansbiff med malet kött sid 71. Blåbärskräm (torkade bär) sid 84. Mjölk.

Kvällsmål: Surmjölk. Mjuk smörgås. Hård smörgås. Morotsmarmelad sid 102.

Onsdag

Frukost: Kornflingebröt sid 58 med fruktmos, mjölk. Hård smörgås med ost, hårt bröd. Brödpudding med grönsaker sid 81. Korvsås sid 92.

Middag: Fiskgryta på färsk eller saltad fisk sid 74. Chokladkräm sid 85, mjölk eller nyponkräm sid 84, mjölk.

Kvällsmål: Grahamsvälling sid 58 eller surmjölk. Mjuk smörgås. Hård smörgås. Morotsmarmelad sid 102.

Torsdag

Frukost: Mannagrynsgrot med sirap sid 57, mjölk. Hård smörgås med ost, hårt bröd. Sillpudding med kokt smet sid 82.

Middag: Hotch-potch-soppa sid 63. Pannkaka sid 88, lingonsylt eller fruktmos.

Kvällsmål: Surmjölk, mjuk smörgås, hård smörgås. Messmör.

Fredag

Frukost: Kornflinggröt med riven mesost sid 58, mjölk. Smörgås med ost, hårt bröd. Stekt falukorv sid 70, potatis.

Middag: Kroppkakor sid 79, löksås sid 91 eller gräslökssås. Blåbärssoppa (torkade bär) sid 86 eller fruktsoppa på torkad frukt sid 86.

Kvällsmål: Spenatpuré sid 60 eller surmjölk. Mjuk smörgås. Hård smörgås. Ost.

Lördag

Frukost: Vattgröt med sirap sid 57, mjölk. Hård smörgås med ost, hårt bröd. Uppstekta kroppkakor gräddade i form, lingon.

Middag: Fläksås sid 92, kokta grönsaker sid 64, potatis. Rabarberkräm sid 83, mjölk.

Kvällsmål: Mannagrynsvälling sid 59 eller surmjölk. Mjuk smörgås. Hård smörgås. Messmör eller morotsmarmelad sid 102.

Söndag

Frukost: Choklad sid 93. Hård smörgås med böckling och klippt persilja. Hård smörgås med stekt ägg sid 56. Mjuk smörgås med morotsmarmelad sid 102.

Middag: Pepparrotskött med morötter sid 69, pepparrotssås sid 91, potatis. Äppelkaka sid 89, vaniljsås sid 93.

Kvällsmål: Fruktris sid 90, mjölk eller surmjölk. Mjuk smörgås, hård smörgås, messmör.

Ordningsregler för personalen

För att allt skulle fungera som föreståndaren ville så upprättades ordningsregeln för personalen.

Hilda Johansson skrev nedanstående regler för sin personal 1938.

Köksbiträden

Breda smörgås. Duka frukosten. Disken. Handräckning i köket. Se till att det är snyggt i barnens kärlskåp samt i handkammaren.

Servera mjölk klockan 10.30.

Ledig 16-18 samt varannan söndag från klockan 2.

Lekbiträden

Barnens morgontoalet, uppställning 8.30 till frukost. Vid vackert väder serveras mjölk på plan 10.30.

Bad klockan 11. Det åligger lekbiträdet att därjämte hålla ordning på barnen vid måltiderna samt att se till att allt är tyst under tysta turen 14-15.30.

Övervaka tandborstningen och tvättningen samt hålla tvättrummet i gott skick.

Ledig 16-18 samt varannan söndag från klockan 2.

Biträdena

Väckning 7.30. Hjälpa till med påklädningen. Bäddning. Städning i salarna. Personaldisk. Tvätt varje måndag.

Det åligger biträdena att hålla snyggt i tvättstugan, mangelbod och avträden.

Städning av sjukrum. Städning av matsal och veranda.

Ledig 16-18 samt varannan söndag från klockan 2.

Kokerskan

Matlagning. Det åligger henne att hålla snyggt i matkällaren samt mottaga mjölken.

Ledig klockan 18 samt varannan söndag från klockan 2.

Maj-Britt Persson:

Ingenting hjälpte-
Jag ökade inte ett gram

Det finns många som har minnen och erfarenhet av att vara på Öddö. Maj Britt Persson, eller Nilsson som hon hette som ogift, har tre perioder som kolonibarn och dessutom tre perioder som personal bakom sig.

Under personaltiden var det ett år på Grängesbergs kolonin och två på Grangärde. Att lyssna på hennes berättelser om vad som hände under vistelserna ger också en bild av hur verksamheten förflöt.

Som kolonibarn vistades Maj Britt, eller Maja som hon kallades av alla kamrater, på Öddö 1935, 1936 och 1938. 1937 ville hon inte åka vilket fick doktor Sundell att reagera.

- In på gården kom en ambulans med lyse och sirener påslagna och Sundell hoppade in i lägenheten och tittade på mig och sa: "Hon är inte anmäld".
- Jag viskade då att jag inte ville åka vilket han accepterade men tillade "Nu ser du till att packa för nästa år skall du iväg igen". Och så blev det, berättar hon.

Till Öddö åkte kolonibarnen med tåg. Tåget avgick från Grängesberg klockan 13.00 och tågbyte skedde i Öxnared och Uddevalla. Först klockan 24.00, 11 timmar senare, anlände man till Strömstad. Där väntade båten Stjärn 2 på att föra alla trötta och förväntansfulla barn ut till Öddö.

Rutinerna på Öddö följde ett visst mönster. Efter väckningen var det tandborstning och frukost. Därefter fanns det möjlighet till en stunds lek innan den första badperioden inträdde.

- På något vis kunde man säga att mottot för verksamheten gick ut på att vara tjock, fet och brun. Något som jag hade svårt att uppfylla.
- Jag var ljus i hyn och hade ett vackert ljust hår så Greta Andersson, som var föreståndarinna, beslutade att jag skulle få specialbehandling. Jag fick inte följa med och bada utan smordes in i matolja och fick gå upp på berghällen och ligga i solen för att bli brun.
- När det gällde att bli tjock så fick alla barnen en sked med fiskleverolja och en sockerbit. Jag fick två skedar med olja, allt för viktens skull. Resultatet av dessa kurer blev att kroppen blev grisskär och oljan gjorde ingen succé. Jag ökade inte ett gram.

Nyponsoppa och vispgrädde var andra saker som fanns på Maj Britts matsedel för viktökningens skull.

Andra kolonibarn fick långfil, något som Maj Britt älskade men som hon aldrig fick. Nyponsoppa och grädden serverades tre dagar i veckan utan något synbart resultat.

- Det enda som hände med detta var att jag hatade nyponsoppa och gör det fortfarande. Mina barn har fått lida av detta och när de

någon gång "tjatat" till sig nyponsoppa så gick jag ut från köket i protest, säger Maj Britt och skrattar.

På eftermiddagarna var det en stunds vila och ett mellanmål serverades som oftast bestod av en hård smörgås med sirap. För det mesta var det verksamhet på den egna kolonin och endast ett fåtal gånger ordnades gemensamma aktiviteter mellan Grängesberg och Grängärdekolonierna. Fotbollsturnering var dock en stående punkt i denna samverksamhet.

Det var inte tillåtet för barnen att gå mellan kolonierna om det inte var en gemensam verksamhet. Men när det hände så passerades något som kallades för "lusrännan".

Detta är barnen på Grängesbergs kolonin 1935. Föreståndarinnan var Greta Andersson från Sunnansjö. Flickan till vänster om henne är Maj Britt Nilsson.

- Här kammades all barnen för att inte det skulle finnas några löss. Håret tvättades med Sabadillättika och det luktade förfärligt på detta ställe, säger Maj Britt.

Maj Britt minns också hur flickorna skaffade sig en idol bland de pojkar som fanns på Grängärdekolonin.

Sven Björk hette en kille som vi beundrade mycket. Han hade fått öroninflammation och måste ha en badmössa på huvudet för att överhuvudtaget få bada. I vattnet fanns en sten som vi kallade för Kineshatten och från denna sten var Sven den enda som vågade dyka. Att dels våga dyka från stenen och dessutom vara kille och bära badmössa gjorde att vi tyckte han var världens modigaste kille.

Ett annorlunda sätt att fånga fisk på råkade Maj Britt ut för. Hon var på promenad i Lusthagen och vandrade i kanten till det dyiga vattnet då hon kände något konstigt under sin ena fot. Det visade sig vara en rödspätta som hon trampat på och den lyckades man fånga. För Maj Britt blev det en riktig festmåltid på denna fotriktiga fångst senare på kvällen.

Maj Britt kommer också ihåg att varje kväll slutade med en tallrik hampfrövälling och för hennes skull så kom viktbekymren åter att bli aktuella. En mugg med fet mjölk direkt från den nymjolkade kon blev kvällens förtäring.

Det kan tyckas att behandlingen var underlig men det finns ingen känsla åt det hållet när Maj Britt berättar om sin kolonitid. Att Öddö kom att bli ett begrepp i hennes liv får väl också de tre åren som personal tas som intäkt för.

Det var 1949 som hon första gången kom för att jobba på Öddö. Greta Andersson var fortfarande föreståndarinna på Grängesbergs-kolonin och Maj Britts jobb var att vara biträde. Jobbet söktes på hemmaplan hos företrädare för skollovskoloniföreningen. Men de minnen som finns kvar är till stor del förknippade med föreståndarinnans arbetssätt.

- Greta var sträng som föreståndare. Både mot oss i personalen och mot pojkarna. Det var bara pojkar på Grängesbergskolonin på den tiden och man fick en känsla av att Greta inte tyckte om pojkar. Av den anledningen så finns det nog inget kolonikort från 1949, säger Maj Britt.
- Hon vidtog också en del konstiga saker i slutet på koloniperioden för att vikten skulle bli så bra som möjligt på pojkarna. Fotbollar och andra lekredskap som krävde rörelse låstes in och ersattes av sagostunder ute på plan. Ett föga omtyckt nöje.
- Vi i personalen fick smaka på hennes stränghet. Detta genom att vi aldrig fick kaffe serverat trots att vi lämnat våra licenskort för inköp av kaffe. Vi skrev ett brev till föreningens företrädare och påtalade detta och det tog inte lång tid förrän Roland Adolfsson stod i dörren till köket.

10 kilo kaffe hittades på föreståndarinnans rum och efter ett kärvt samtal med Adolfsson tvingades föreståndarinnan att se till att det serverades kaffe till personalen. Ett annat minne som får smilbanden att röra på sig är turena kring ett midsommarfirande.

- Vi hade hittat en del gamla kläder som några av personalen på Grängärdekolonin hade klätt ut sig i. Vi firade midsommar med vevgrammofon och läckerheter, som grädde och pannkaka, när detta utklädda gäng kom emot oss.
- Greta blev alldeles till sig och skulle ringa efter polisen för ett sådant här "tattarpack" skulle inte få komma och störa vårt firande.

Kolonibarnen var uppdelade i två sovsalar, en för de yngre och en för de äldre. Strax intill salen med de äldre pojkarna fanns en brandstege monterad.

- En kväll när alla lagt sig, och även Greta hade somnat, så smög vi oss in till pojkarna och väckte dem försynt. Vi klättrade nerför brandstegen och tog pojkarna med till stranden.
- Där fick de se marelden som för många blev en fantastisk upplevelse. Sedan smög vi tillbaka samma väg och kunde bara konstatera att Greta inte märkt något av våran utflykt.

De två andra åren som Maj Britt tjänstgjorde på Öddö var det Grängärdekolonin som gällde. Här var Minnie Andersson föreståndarinna och hon var motsatsen till Greta Andersson. Hon älskade barnen och tog dom gärna med sig till stranden och lät dem bada hela dagen.

- Jag minns hur Minnie tidigt en morgon hade alla barnen efter sig i en enda lång rad och sprang till stranden. Vi fick bära ner frukost, mellanmål, middagen och eftermiddagsmålet till stranden för alla skulle bada och ha det skönt. Där var dom hela dagen.
- Vid ett tillfälle hade också flickorna undrat varför de inte skulle få vara uppe så länge de ville en kväll. "Klart ni får" sa Minnie och jublet steg bland flickorna.
- Vi hörde hur de pratade sins emellan om att vara upp till minst 12 och en sa att inte före klockan två skulle hon lägga sig.
- Vid 9-tiden gick de första och la sig i sängarna och klockan 10 var det tyst som i graven. Då sov alla, säger Maj Britt.

Maj Britt var också med när skollovskoloniföreningen firade sitt 50-årsjubileum 1951. Hon blev då inlånad från Grängärdekolonin för att vara med och hjälpa till med middagen.

Jubileumsmiddagen hade lagats av Greta Andersson, som tyvärr inte hade de rätta matlagningskunskaperna, så den inkokta lax som serverades hade inte benats ur utan det fick gästerna själva göra.

Kycklingen som servades var inte färdigstekta utan den fick klippas med sax och värmas i ugnen för att få lite färg. Det hela blev dock lyckat, tack vare personalens ingripande.

Kökspersonalen som jobbade vid föreningens 50 års jubileum på Öddö. Från vänster Gun Persson, Britta Forsberg, Maj Britt, Karin Almqvist och Inga Fernsten. Längst till vänster finns Bengt Andersson som var med sina föräldrar på festen. Bengt är skollovskolonföreningens nuvarande ordförande..

Greta Andersson tyckte att personalens firande skulle kunna ske i Lillstugan på kolonin. Detta gillades dock inte av de berörda som ville åka in till Skagerack i Strömstad och roa sig. Detta tilltalade även Roland Adolfsson som tog med sig en stor del av de inbjudna

gästerna och personalen till dansstället och firade till långt fram på småtimmarna.

Hemma på kolonierna fanns bara föreståndarinnorna kvar med kolonibarnen.

En personalbild 1951. Stående från vänster Frida Karlsson, Anna-Britta Karlsson, Sigfrid Andersson, Minnie Andersson och Roland Adolfsson. Framför från vänster Märjit Johansson, Maj Britt Nilsson och Wivianne Näsström..

Leif Svensson

Öddö – ett måste för mig

Det är säkert många som har ett speciellt förhållande till Öddö-kolonierna. En som verkligen känner för Öddö är Leif Svensson, till vardags ansvarig för ungdomsverksamheten inom kultur och fritidsförvaltningen i Ludvika.

I början av 80-talet jobbade Leif bland annat på kommunens fritidsgårdar. Det var här han fick se en annons där det söktes föreståndare till kommunens kolonier. Han sökte och fick ett sådant jobb 1981.

13 år, varav 11 på Grängesbergs skollovskoloni kom föreståndartiden att omfatta. Det började med ett år på Brevik, ett år på Grangärde kolonin innan han fick en personlig förfrågan av Gustav Rosengren om att bli föreståndare på Grängesbergskolonin.

- Gustav var något av hustomte på Grängesbergskolonin under många år. Han fanns på plats under flera veckor och gjorde förberedelser för kommande koloniperioder. Och han var också där efter perioderna och plockade reda på allt inför hösten och vintern.
- Han hade jobbat med många föreståndare, de flesta kvinnor, men när han frågade mig sa han att föreståndaren skall helst vara en man. Det var av den anledningen jag fick förfrågan.

Leif minns hur Rosengren åkte runt ön på sin moped och gjorde inspektioner.

- Ett år såg vi till att trimma mopeden riktigt rejält, vi plockade bort en del grejor ur ljuddämparen och så målade vi mopeden rosa och svart.
- Gustavs min när han kom för att ta sin första tur glömmar jag aldrig. Första chocken fick han vid åsynen av fartvidundret. När han sen skulle åka kom nästa chock. Ljudet. Tredje chocken fick han när han upptäckte hur fort mopeden gick.

I jobbet som föreståndare ingick också att vara med och ta ut de barn som skulle vistas på kolonin. Samma sak gällde den personal som skulle jobba under sommaren. De flesta av personalstyrkan kom från kommunen även om det fanns en och annan som var bofast i Strömstadstrakten.

Att vara föreståndare innebar i stort sett att det jobbades dygnet runt. Föreståndaren fanns med på personalschemat och jobbade med kolonibarnen som alla andra. Därutöver var det att hålla kontakt med kommun, förening och klara alla inköp, skaffa hantverkare när sådant behövdes.

- Givetvis finns det hur många minnen som helst att berätta, både sådana som lämpar sig för tryck i en bok och sådana som inte kan tryckas. Det hände mycket under hela tiden även om vi löste de flesta konflikter direkt när de uppstod.
- Sanningen är nog den att konflikter med kolonibarnen var det som krävdes minst jobb. Värre var det när det kärvade till sig inom personalleden. Det kunde var ren osämja eller kärleksgnabb. Ett och annat svartsjukedrama har man nog jobbat med under åren, säger Leif och skrattar. Men att få honom att berätta om ett sådant var omöjligt.

- För många av kolonibarnen var vistelsen jobbig. Hemlängtan var ett av problemen och kom det ingen telefon eller brev hemifrån blev det jobbigt ibland. Det talades ganska ofta om att rymma från kolonin.
- Jag kommer ihåg en liten kille som bara pratade om att rymma. Till slut så hjälpte vi honom att packa, göra allt klart så rymningen kunde ske. Mycket riktig, han rymde men det blev nog bara 100 meter bort där han satte sig ner och väntade en stund. Sen kom han tillbaka igen, som om ingenting hade hänt.

Leif talar om många personer som jobbat bland personalen men han återkommer ofta till namnet Elsa Hedin. Kokerska i 23 år och som kom att bli något av ett bollplank när det uppstod problem.

- Hon kunde allt och fanns alltid till hands. Många gånger var det barn som tyckte det var tråkigt och då gick dom till köket och bara satte sig för att samtala med Elsa. Hon hade alltid tid och var alltid glad.
- Det spelade ingen roll om vi i personalen var uppe sent på kvällarna så var hon den siste i säng. När vi kom upp på morgonen igen var hon alltid först.
- Jag kommer väl ihåg när det vankades pannkaka. Då hade hon sex pannkakslaggar på spisen samtidigt och som om inte det var nog bakade hon bullar samtidigt. Radion spelade pop och rock'n roll och hon gungade med trots sin ålder. En helt fantastisk kvinna, säger Leif.

Som föreståndare hade Leif också ansvaret när någon blev sjuk. Var det allvarligare sjukdomsfall eller skador fick kustbevakningen komma och det blev transport till Strömstads lasarett. Alla i personalen hade en första hjälpen utbildning och kunskaper i livräddningen så en hel del skador och incidenter löstes på kolonin.

Föreståndaren blev livligt uppvaktad av kolonins kvinnliga del.

Det fanns något som kallades för Öddökoppor. Det var egentligen vanliga svinkoppor och många barn drabbades av detta.

- För att få bukt med eländet åkte vi till Strömstad och lät barnen duscha. Vi började med att åka med en grupp per dag. På så sätt blev det duschning var fjärde dag och efter ett tag blev det två grupper om dagen och på så sätt kunde vi få bukt med detta elände.

- De första dagarna som barnen kom till kolonin blev det mycket solbränna. Vi fick ställa upp alla i långa led på gården varje morgon och smörja in kropparna så gott det gick. Faktiskt är det så att vädret på Öddö oftast är väldigt vackert. Det är klart att salta bad och solsken blev en smärre chock för de små kropparna på barnen.

Leif minns också många busstreck som ungarna tog sig för med. En speciell förkärlek fanns för de utedass som fanns på området.

- Här hände massor av grejor. Tunnan med avföring togs bort och ungarna låg bakom med långa käppar som de petade besökarna med.

Leif slutade som föreståndare när han fick egna barn men han har inte övergivit Öddö. Numera tillhör han styrelsen i Grängesbergs skollovskoloniförening och han besöker kolonin varje år. Ibland blir det flera gånger om året eftersom han gärna åker ner och jobbar inför och efter en period. Hans familj är alltid med så för barnen kommer Öddö att bli lika kärt som det är för pappa Leif.

Kjell och Susanne:

Vi har ett annorlunda minne av Öddö

Kjell och Susanne Hållberg i Ludvika har ett annorlunda minne av Öddö än vad många andra har. Öddö var nämligen centralpunkten vid deras bröllop i juli 1995.

Det hela började egentligen redan året före då de bägge tillsammans med barnen var på Öddö för semester. Det var då som tanken väcktes på att ett giftermål på kolonin skulle kanske inte vara helt fel.

Det togs ett beslut och förberedelserna satte igång. Från början var det tänkt att det hela skulle ske i Koster kyrka men så blev det inte. Prästen på Koster hade så många begravningar vid det aktuella tillfället att han helt enkelt sade nej vid förfrågan om han ville viga paret. Istället blev det Tjärnö kyrka som skulle bli vigselplats.

Men även nu blev det en del lustigheter innan det hela var i hamn. När paret kom till kyrkan fanns ingen plats mer än brudparet, barnen och brudens föräldrar. Blommorna som skulle finnas i kyrkan var också på plats. I övrigt var det öde.

Efter en stund kom dock en kantor och strax därefter kom prästen som hade tagit på sig prästkåpan och under den stora grova Graningekängor.

- Han kom säkert direkt från trädgårdslandet för att viga oss, säger Kjell med ett leende.

Vigselakten gick dock utan problem och brudparet fick sitt vigselbevis. Eftersom vigseln ägde rum i annan församling än vad paret är skrivet i så skulle det hela kosta 1500 kronor som Kjell fått vetskap om att han skulle betala efter vigselakten.

Han återvände till kyrkan efter att anhöriga fått ta sina brudfoton och fann då en tom kyrka. Såväl präst som kantor var spårlöst försvunna. Så någon betalning blev det inte då och faktiskt inte senare heller.

- Vi är gifta på kredit. Har aldrig fått någon faktura eller på annat sätt hört något från församlingen säger de båda men tycker nog att vigselbeviset dock är ett bevis gott nog på att de är lagligt gifta.

Brudparet Hållberg utanför Tjärnö kyrka innan vigseln.

Kjell har under åren 1973 och 1974 jobbat på Öddö. Det var en period som gav många minnen.

- Vi hade alla barnen hela sommaren och bland de som då vistades på kolonin var det många pojkar som kom från trassliga familjeförhållanden. Dom hade svårt att anpassa sig till de regler som gällde.
- Vi fick leta efter killarna som ofta försvann från sovsalarna. Det hände till och med att det stals en liten kanot och man försökte att paddla sig in till Strömstad. Ett livsfarligt äventyr som hade kunnat sluta illa.
- Flera av de barn som var på kolonin dessa år fick inte ett livstecken i form av brev, kort eller telefonsamtal hemifrån trots att de vistades på kolonin hela sommaren, berättar Kjell.

- 1973 var också en torrsommar. Trots att det regnade för fullt inne i Strömstad så sken solen på Öddö. En millimeter regn kom under sommaren och det medförde vattenbrist på ön. Vatten fick köras med båt från fastlandet.
- Detta skapade givetvis vissa problem när det gällde tvättningen. När vi väl fick tag i vatten så det räckte så fick pojkarna ställa sig på led och bli tvättade ur en "butt", eller balja, som hade vattenfyllts. Detta gällde alltså pojkar som var upp till 15 år gamla.
- Vi försökte få tillstånd att låta grabbarna hjälpa till med att gräva för en vattenledning från en intilliggande brunn men detta satte de fackliga organisationerna stopp för eftersom anläggningen var i kommunal ägo.

1999 års utredning

- Öddö är en tillgång

Det gjordes en utredning 1999 kring koloniverksamheten på Öddö. Det var kommunens social- och utbildningsförvaltning som beställde utredningen och det var förvaltningens Leif Pettersson som gjorde den.

Inledningen kom att handla om den historia som kolonin haft sedan 1901. Den historien är densamma som finns i denna skrift även om utredningen är mer koncentrerad.

I inledningen nämns också att det finns två kolonier på området. Grangärdekolonin används av kommunen under fem veckor per år och för år 1998 kom det att kosta kommunen 332 000 kronor. När det gäller Grängesbergs koloni erläggs ingen direkt hyra men ett avtal mellan skollovskoloniföreningen och kommunen, där kommunen förbinder sig bestrida kostnaderna för el, vatten,

sop/latrintömning och försäkring för anläggningen. Den kostade för 54 000 kronor för 1998.

Utredningen slår fast att syftet har varit att se vilka möjligheter det finns att utveckla verksamheten för koloniernas fastigheter. Däremot vill man inte föreslå någon utveckling av verksamheten på kolonin. Det bör sättas upp riktiga mål för Öddöverksamheten. Vad vill kommunen uppnå? Vad vill Social- och utbildningsnämnden med verksamheten?

Det är viktigt att verksamheten drivs utifrån socialpedagogiskt perspektiv, med stark betoning på upplevelser, delaktighet, ansvar och trygghet. Så är verksamheten inriktad i dag.

Det är viktigt att barnen som har trassliga hemförhållanden möts av vuxna som både kan uppmuntra, stimulera och sätta gränser. Tålmod, tolerans och respekt skall gälla.

De mål som sätts upp kan sammanfattas på följande sätt:

- Koloniverksamhet är till för alla barn i Ludvika kommun i åldern 8 – 15 år.
- Verksamheten skall ge avkoppling och nya upplevelser.
- Varje barn skall känna trygghet och förtroende under kolonivistelsen.
- Varje barn skall genom koloniverksamheten ges ökad självkänsla och ökat självförtroende.
- Varje barn skall minnas kolonivistelsen med glädje.

Det är viktigt att verksamheten har bra personal. Det är genom personalen som målen uppnås. För barnen är det viktigt att personalen både består av män och kvinnor. Den personal som finns skall visa mognad och erfarenhet. En sak som kan stå i motsats till att tjänsterna i första hand söks av unga personer. Utredningen säger

också att Öddös läge kan utgöra en risk för att människor söker jobb på kolonin därför att man är intresserad av sol och bad.

Rekryteringen är därför oerhörd viktig och utredningen pekar på att det kanske borde ingå i fritidspedagoger och fritidsledares tjänster att vara på Öddö och jobba.

Efterfrågan på koloniplats är större än vad antalet platser är. Därför bör uttagningen ske efter sociala kriterier. Barn med särskilt behov skall erbjudas en plats och det är viktigt att vistelsen ingår i en mer planmässig verksamhet som syftar till att stärka barnets sociala utveckling.

Det finns olika sätt att plocka ut kolonibarn i landets kommuner. Den utredning som kommunen gör pekar dock på att alla barn skall ha chansen. Men vissa barn skall ha företräde. I princip ansluter sig detta tankesätt till de regler som gäller i förskolan. Alla kan söka men vissa har förtur enligt Socialtjänstlagen. Det är också viktigt att det finns balanserade grupper. Det innebär att lika många pojkar som flickor skall beredas plats.

Utredningen tittar också på hur avgiften till vistelsen skall se ut. Föräldrarna få betala en avgift som baserar sig på kommunens barnomsorgstaxa. Denna taxa är inkomstrelaterad vilket ger barn vars föräldrar inte har någon inkomst en chans att få kolonivistelsen avgiftsfri.

Utredningen pekar på annan verksamhet som kan läggas på Öddö. Lägerskolor, kvartersgårdarnas möjlighet att förlägga verksamhet till kolonin, utbildning och konferenser för flera av kommunens enheter kan med fördel förläggas till Öddö.

För vård- och omsorgsverksamheten borde Öddö vara ett positivt inslag i arbetet. Anläggningarna kan redan nu erbjuda en bra miljö för rekreation, träning och miljöbyten för handikappade och äldre. En handikappanpassning skulle förstärka denna verksamhet ytterligare. Även kommunens föreningar borde erbjudas att utnyttja Öddö.

Som helhet kan sägas att utredningen pekar på att Öddö är en stor tillgång för kommunen och den bör även fortsättningsvis utnyttjas som kolonianläggning. Att hitta nya verksamheter är också en viktig del i den framtida verksamheten.

Styrelsen

Under alla år har styrelsen haft ett intimt samarbete med gruvbolaget. Företagets direktörer har varit ordförande i föreningen och intresset för koloniverksamheten har varit stort. Länsstyrelsen har också haft en direktkanal in i verksamheten genom att utse ledamot i styrelsen. Genom föreningens protokoll kan man också följa hur dessa personer har avancerat på samhällsstegen under åren.

Bernhard Eriksson tituleras riksdagsman när han blir länsstyrelsens representant i styrelsen. I ett protokoll från 1931 har titeln ändrats till Herr talman Bernhard Eriksson för att sedermera bli landshövding. Länsstyrelsen har sedermera representerats av Roland Adolfsson, Torsten Fredriksson och Rune Karlsson.

Styrelsen har inom sig utsett en verkställande ledamot som haft till uppgift att sköta den löpande verksamheten med kolonianläggningen.

I skriften berättas ofta hur exempelvis Gustav Rosengren besökte kolonin och gjorde en hel del arbeten både före och efter koloniperioden.

Han efterträddes av Sigge Sundberg som under hela 90-talet hade sysslan. Det blev många resor varje år till kolonin för att klara underhåll. Dessutom var han med vid uttagning av kolonibarn, ordnade transporter fram och tillbaka mellan Ludvika och Öddö.

När Sigge Sundberg slutade jobbet inför det nya årtusendet togs sysslan över av Stig Johansson som nu är den som ser till att anläggningen fungerar för kommande generationers kolonibehov.

Styrelsen för Grängesbergs skollovskoloniförening år 2001. Från höger Stig Johansson (verkställande ledamot), Rune Karlsson, Kurt Holm (revisor), Bengt Andersson, Björn Persson, Leif Svensson och John Andersson. Saknas på bilden gör Kerstin Söderlund.

Skolovskoloniföreningens
ordförande

Bengt Andersson om framtiden

Som ordförande för Skolovskoloniföreningen vill jag ge Er några tankar om framtiden i denna minnesskrift. Det är viktigt att ha historien och bakgrunden med sig när en styrelse planerar för framtiden och bygga vidare på de grunder som våra tidigare ideellt arbetande föregångare skapat.

Orsaker och motiv för vistelse under några sommarveckor för barn har verkligen varierat under åren och kommer säkert så att göra i framtiden för både barn och vuxna.

Vi ser helt klart att behovet finns och har nu en ökande trend.

Som framgår av historien har ekonomin varit pressad under flera perioder och kommer säkert att vara så i framtiden. Men jag ser att vi kunnat, under de senaste åren, skapa en viss trygghet i de beslut och överenskommelser som vi träffat med Ludvika kommuns olika förvaltningar.

Fullmäktigeförsamlingen i Ludvika kommun beslöt för något år sedan att vår koloni även får ta del i den avkastning som det kapital ger som inflöt för försäljningen av kommunens koloni Brevik i Bohuslän. Detta skapade möjligheter för oss att göra ett flertal reinvesteringar för bl. a. el och vattenförsörjningen. Vi har träffat överenskommelse med tekniska förvaltningen om fördelning av dessa medel och vi kan köpa tjänster och gemensamt utnyttja investeringar och tjänster från tekniska förvaltningen tillsammans med kommunens egen koloni på Öddö.

Kommunens barn- och ungdomsnämnd och förvaltning som driver kolonivistelsen på vår koloni har även breddat sitt utbud med

lägerskolor och vistelse för andra grupper som behöver stöd för en vistelse under sommaren med sol och bad.

Under vårt 100-års firande har barn- och ungdomsförvaltningen bekostat ett "paket" för lägerskola på Öddö vilket innebär att när en skolklass kommer till ön för en lägervecka så finns ett undervisningsprogram förberett för hela vistelsen. Likaså har förvaltningen avsatt medel för flera klasser att utnyttja ön.

Vi har varit lyckosamma med våra ansträngningar att även hyra ut anläggningen till andra kommuner och organisationer för vistelse på ön. Grupper och enskilda kommer till oss och hyr kolonibyggnaden och personalbostaden. Under de senaste åren har anläggningen varit uthyrd näst intill vad som är möjligt under sommaren och även enstaka veckor för- och eftersommar. Detta ger oss intäkter som vi oavkortat kan återinvestera i anläggningarna och genomföra erforderliga reinvesteringar.

Yngre krafter har inträtt i styrelsen och vi har nu en blandning av inflytande från yngres intressen och erfarenhet från äldre styrelsemedlemmar som har historien.

Låt oss med tillförsikt se framtiden an för vår ö och koloni.

Som avslutning så finns ett antal bilder som ställts till vårt förfogande och som får avsluta denna 100-års skrift.

Att framställa vykort från kolonin var populärt. Frida Dahlgrens Garn och Kortvaruaffär i Strömstad använde gärna samma motiv för sina kort. Det enda som skilde var barnen runt gungan och flaggstången. Mellan dessa bägge bilder är det dock cirka 15 år.

Badplatsen vid Blötebogen har alltid varit ett kärt tillhåll för alla kolonibarn. Speciellt när det var vackert väder.

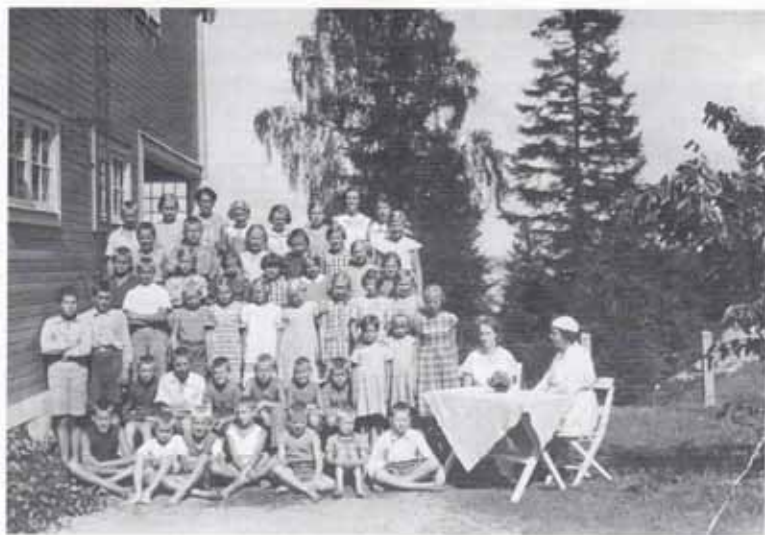
Den stora linden på Öddö har klassats som ett minnesmärke.
Foto: Sverre Wigfusson Älvsjö

Midsommarfirandet tillhörde de stora traditionella festerna på Öddö. Först samlades man och band alla kransar och därefter blev det festtåg när midsommarstången skulle kläs.

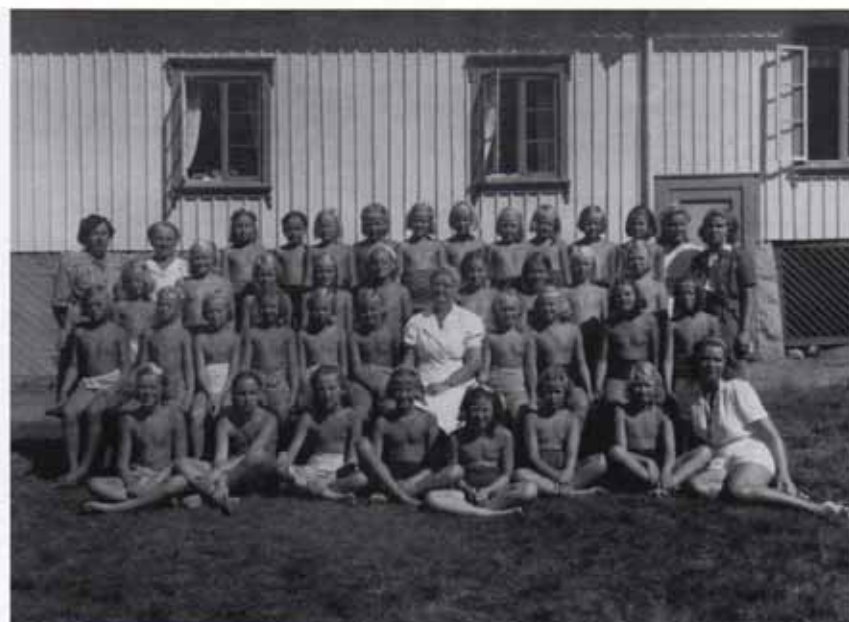

Personalen gjorde många olika arrangemang för att roa barnen. Ett stående inslag var att klä ut sig och spela någon form av pjäs.

1936.

Årtal okänt

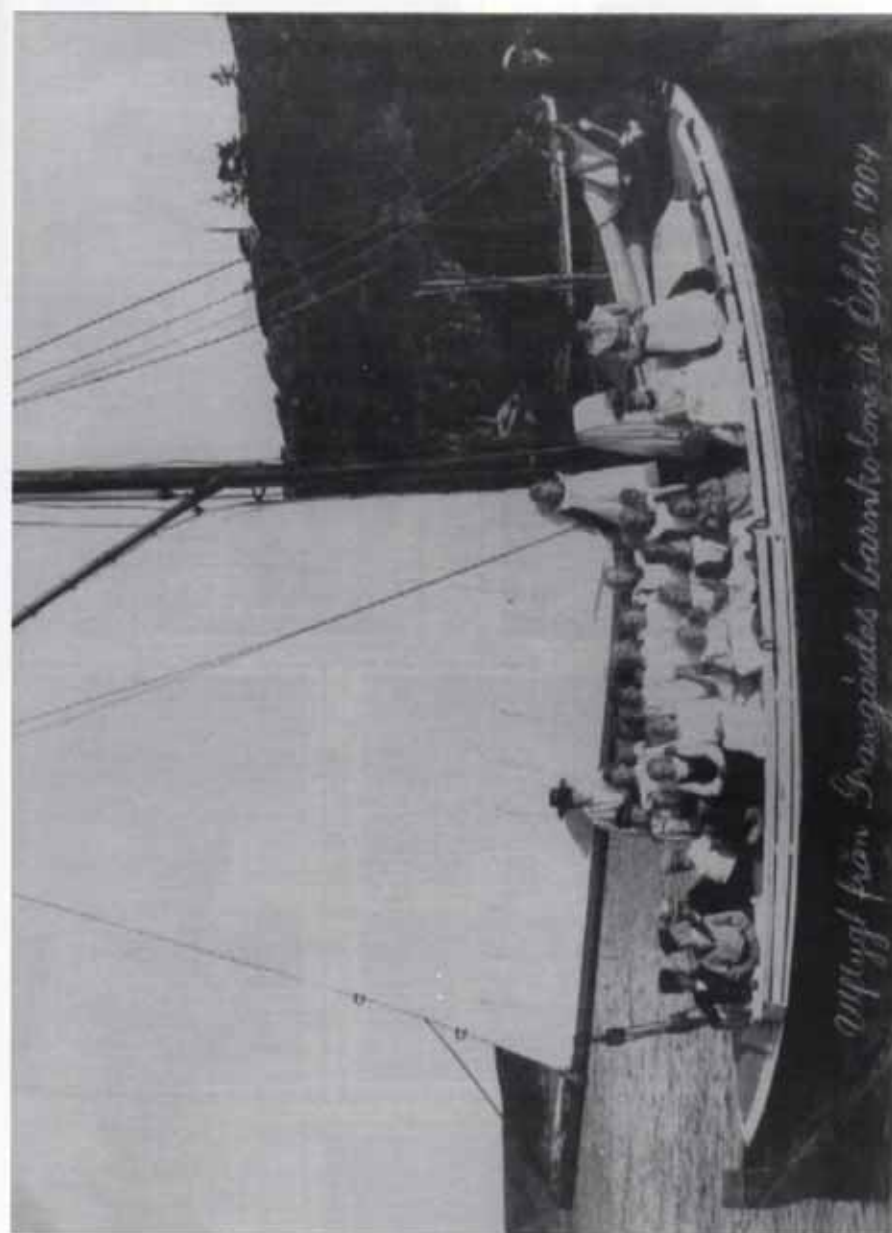
Årtal 1965. I bakgrunden Veteberget

Idyllisk vårbild från viken Blötebogen. Bilden är från 1950-talet och vykortet utgivet av Firma H. Lindenhag i Göteborg. Kortet finns färglagt i efterhand.

Årtal okänt

En båtutflykt från Grangärdekolonin 1904

Brevet från Öddö

Visa i valstakt (melodi okänd)

Öddökolonierna 1958

Kompositör okänd

Mitt uti Skageracks duvblåa famn ligger små barnparadis
Ett av dem – Öddö är dess namn, bäst är på alla vis
Solstekta urberg med grönska omkring
döljer i gömmorna spännande ting.
Och runtom och ovanför vindarna snor.
På Öddö så skönt man bor!

Refr:

Öddö - är ingen ö. Öddö - sol, sand och Västersjö!
Öddö du är min sommarvän, vi får ej skiljas än!

Solbad i saltstänk, när vågorna når,
strandlinjens klapper och grus!
Tänk – barn från Gränges som nu får höra havets brus!
Tuffande båtar och mäsarnas skrik
fyller med liv varje skärgårdens vik,
Och runtom och ovanför molnen far:
På Öddö jag härligt har!

Midsommar firade alla med dans, kvällen var underbart fin.
På stängen Öddös blommor fanns. Bullfest på kolonin!
Aldrig så roligt vi kunde ha fått
hemma i Grangärde, om vi där gått
Jag tänker på pappa och mamma ibland
men än vill jag ej i land.

